

YÜKSEK MAHKEME KARARLARI IŞIĞINDA KKTC KANUNLAR İHTİLAFI HUKUKUNA GENEL BİR BAKIŞ

A GENERAL OVERVIEW OF TRNC CONFLICT OF LAWS IN THE LIGHT OF SUPREME COURT DECISIONS

Arzu ALİBABA*

Özet: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) mevzuatında yabancı unsur içeren uyuşmazlıkların hangi hukuka tâbi tutulacaklarını gösteren bir milletlerarası özel hukuk yasası bulunmamaktadır. Her ne kadar bazı yasalarda, Fasil 262 Poliçeler Yasası'nda olduğu gibi, kanunlar ihtilâfı kuralları yer alsada, yabancı unsurlu uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak hukuku gösteren kuralları bir bütün olarak ve sistematik bir şekilde düzenleyen yasal bir metin mevcut değildir. O zaman akla gelen ilk soru KKTC mahkemelerinin önlerine gelen yabancı unsurlu bir uyuşmazlığı hangi hukuku uygulamak suretiyle çözmeleri gerektiğine ilişkindir. Bu sorunun yanıtını hem Kıbrıs Adası'nın tarihinde, hem de KKTC mahkemelerinin kararlarında aramak gerekir. Kıbrıs Adası üzerinde farklı dönemlerde farklı yönetimlerin hüküm sürmüş olması genel olarak Kıbrıs Hukuk Sistemi'ni etkilemiş, hatta bahse konu farklı dönemlere ait hukuk kurallarının bir kısmı günümüze kadar uygulanmaya devam edip, hem Güney Kıbrıs'ın, hem de KKTC'nin hukuk sistemlerini şekillendirmiştir. Çalışmanın amacı KKTC kanunlar ihtilâfı hukukunun genel anlamda çerçevesini ortaya koymaktır. Bunu yaparken Ada tarihinin hukuk sistemi üzerindeki etkilerine değinilecek, günümüzde yabancı unsurlu uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak hukuk bakımından nasıl bir yol izlendiği açıklanmaya çalışılacak ve KKTC'de bir milletlerarası özel hukuk yasasına ihtiyaç olup olmadığı bu çerçevede irdelenecektir. KKTC Yüksek Mahkemesi'nin kararları ele alınırken, zaman zaman aynı, zaman zaman da benzer ilkelerden hareket eden Güney Kıbrıs Yüksek Mahkeme kararlarına da atıfta bulunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi, Kanunlar İhtilâfı, KKTC Yüksek Mahkemesi, Yabancı Unsurlu Uyuşmazlıklar, Mahkeme Kararları

* Doç. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, arzu.alibaba@emu.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-4101-5554.
Gönderim Tarihi: 02.08.2025, Kabul Tarihi: 23.01.2026.

Abstract: The legislation of the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) does not contain an act on private international law determining the law applicable to disputes with a foreign element. Although some laws, such as Chapter 262 the Bills of Exchange Act, contain conflict of laws rules, there is no legal text that systematically regulates rules governing applicable law for resolving disputes involving foreign elements. Therefore, the first question that arises is which law should be applied by the TRNC courts to resolve a dispute with a foreign element. The answer to this question should be sought both in the history of Cyprus and in the decisions of the TRNC courts. Different administrations have ruled the Island at different times has had an impact on the Cypriot legal system in general, and even some of the legal rules of these different periods continue to be applied to this day, shaping the legal systems of both southern and northern Cyprus. The purpose of this study is to present the general framework of the conflict of laws in the TRNC. In doing so, the impact of the Island's history on its legal system will be discussed, an attempt will be made to explain the approach taken in terms of the law applicable to the resolution of disputes involving foreign elements today and the need for an act on private international law in the TRNC will be examined within this framework. When discussing the decisions of the Supreme Court of the TRNC, reference will be made to the decisions of the Supreme Court of Southern Cyprus, which sometimes apply the same and sometimes similar principles.

Keywords: Turkish Cypriot Legal System, Conflict of Laws, TRNC Supreme Court, Disputes with a Foreign Element, Court Decisions

GİRİŞ

Yabancı unsur içeren uyuşmazlıkların çözümünde en adil sonuca ulaşabilmek için hangi hukukun uygulanması gerektiği sorusu dikkatle yanıtlanması gereken bir sorudur. Bu sorunun yanıtı devletlerin milletlerarası özel hukuka ilişkin yasalarında yer alır ve mahkemeler birtakım milletlerarası özel hukuk ilkelerini de göz önünde bulundurarak önlerindeki uyuşmazlığın çözümü için en uygun hukuku tespit etmeye çalışırlar. Gösterici nitelikteki kanunlar ihtilâfı kuralları ya da diğer bir ifadeyle bağlama kuralları, kanun koyucu tarafından uyuşmazlığın niteliği dikkate alınarak belirlenir. Yabancı unsurlu uyuşmazlıkların çözümünde kanunlar ihtilâfı kurallarını ele alıp, milletlerarası özel hukuk ilkelerini değerlendirip, uygulanacak hukuk yabancı hukuksa, muhtevasını tespit edip uyuşmazlığa uygulamak oldukça ciddi bir mesai gerektirir. Hâl böyleyken, kanunlar ihtilâfı kurallarının olmadığı bir hukuk sisteminde mahkemelerin nasıl bir yol izlediklerine ilişkin mesele bu çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmuştur.

KKTC Hukuku'nda bir milletlerarası özel hukuk yasası olmayışı konunun mahkeme kararlarından hareketle ele alınması gereğini doğurmuştur. Bu bağlamda KKTC Yüksek Mahkemesi önüne gelen ve yabancılık unsuru içeren davalar tespit edilip inceleme konusu yapılmıştır. 1987-2024 tarih aralığında Yargıtay olarak ya da Yüksek İdare Mahkemesi olarak toplanan Yüksek Mahkeme'nin önüne gelen yedi dava irdelenerek, yabancı unsurlu uyuşmazlıkların çözümünde hangi ilke ve kurallardan hareket edildiği ortaya konmaya çalışılmıştır. En eski tarihliden başlanarak kronolojik olarak ele alınan kararlarda, dava konusu anlatılmış, tarafların savları ve mahkemenin yaklaşımı ortaya konmuş, son olarak da milletlerarası özel hukuk ilke ve kuralları açısından değerlendirme yapılmıştır.

KKTC Hukuku, KKTC Cumhuriyet Meclisi'nin koyduğu kurallara aykırı olmamak kaydıyla, KKTC öncesi yönetimler döneminde çıkarılan yasaları mevzuatının bir parçası olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nda İngiliz Dönemi yasaları, 1974 Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası'nda hem 1960'a kadarki dönemin yasaları hem de 1963'e kadar geçen dönemdeki Kıbrıs Cumhuriyeti yasaları, KKTC Anayasası'nda ise bahse konu dönemlerdeki tüm yasalar KKTC mevzuatı kapsamında kabul edilmiştir. Aşağıda detaylı bir şekilde açıklanacak olan KKTC Hukuk Sistemi'nin bahse konu yapılanması, İngiliz Ortak Hukuku'nun ilke ve kurallarının da KKTC mahkemeleri tarafından uygulanabilecek hukuk kaynakları arasında yer almasına yol açmıştır. Bu nedenledir ki, İngiliz milletlerarası özel hukuk ilke ve kuralları, yabancı unsurlu uyuşmazlıkların çözümünde KKTC mahkemelerince esas alınmaktadır.

Çalışmada ilk olarak Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi hakkında bilgi verilecek ve bu çerçevede İngiliz milletlerarası özel hukuk ilke ve kurallarının uygulanabilirliğine değinilecektir. Sonrasında çalışmanın konusunu oluşturan Yüksek Mahkeme kararları ele alınıp, Mahkemenin yabancı unsurlu uyuşmazlıkların çözümünde izlediği yol ortaya konmaya çalışılacak ve böylelikle KKTC Kanunlar İhtilâfı Hukuku'nun çerçevesi çizilmiş olacaktır. Son olarak da, milletlerarası özel hukuk alanında kanunlaştırmamanın tarihsel gelişimi ile kanunlaştırmamanın gerekliliği konusunda öğretide yer alan tartışmalar, küreselleşmenin ve milletlerarası sözleşmelerin kanunlaştırma sürecindeki rolü, Ortak Hukuk'ta yabancı hukukun bir olgu olarak kabulünden

kaynaklanan sorunlar ve yabancı hukuk ve egemenlik konuları irdelenerek KKTC’de bir milletlerarası özel hukuk yasasına ihtiyaç olup olmadığı üzerinde durulacaktır.

I. KKTC’DE YÜRÜRLÜKTE OLAN MEVZUAT ÖZELİNDE KIBRIS TÜRK HUKUK SİSTEMİ VE KANUNLAR İHTİLÂFI KURALLARI

Tarihsel gelişim süreci dikkate alındığında, Kıbrıs Adası üzerinde egemen olan güçlerin değişiklik göstermesinin Kıbrıs Hukuk Sistemi’nin farklı hukuk sistemlerinin izlerini taşımasına yol açtığı görülür. Bu bağlamda, Osmanlı Dönemi (1571-1878), İngiliz Dönemi (1878-1960), Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi (1960-1963), Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi (1967-1974), Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi (1974-1975), Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) (1975-1983) ve KKTC Dönemi (1983’ten günümüze) olmak üzere farklı dönemlerden geçildiğine¹ vurgu yapmak gerekir. Dolayısıyla bahse konu yönetimlerin Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi’ne etkileri olduğunun, hatta KKTC öncesi dönemlerde yürürlüğe giren bazı yasaların halen yürürlükte olduklarının da altını çizmek şarttır.

Verilen ön bilgiler ışığında, KKTC’de yürürlükte olan mevzuatı ve sınırlarını anlayabilmek için KKTC Anayasası’nın² geçici 4. maddesi ile Mahkemeler Yasası’nın 38. maddesi irdelenmelidir. Anayasanın geçici 4. maddesi “...Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan mevzuat, bu Anayasa kurallarına aykırı olmadığı ölçüde yürürlükte kalır...” demektedir. Diğer yandan Mahkemeler Yasası’nın 38. madde hükmü ise şu şekildedir:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti Mahkemeleri aşağıdaki mevzuatı uygular:

- (a) Anayasa;
- (b) Anayasa uyarınca konulan yasalar;

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Turgut Turhan, “Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi”, *AÜHF Dergisi*, Ankara 2008, C. 57, S. 2, s. 256 vd.; Arzu Alibaba, “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Tahkim”, *UTT Dergisi*, İstanbul 2023, C. 12, S. 1, s. 6-10.

² KKTC Anayasası için bkz. (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mahkemeleri): https://www.mahkemeler.net/archives/ova_doc/kuzey-kibris-turk-cumhuriyeti-anayasasi, erişim tarihi: 04.02.2025.

- (c) Anayasanın 1. geçici maddesinin (1)'inci fıkrasında³ belirtilen ve yürürlükte kalmış olan mevzuat;
- (d) Anayasa'ya aykırı veya bağdaşmazlık halinde olmadıkça, yukarıdaki (c) bendinde belirtilen mevzuat saklı kalmak koşuluyla, Ahkamı Umumiye ve Nisfet Hukuku ilkeleri;
- (e) Anayasa'nın 131'inci maddesinde atıfta bulunulan Temel Evkaf Kuralları (Ahkamül Evkaf) ;
- (f) 21 Aralık 1963 tarihinde yürürlükte olan Deniz Hukukuna ilişkin mevzuat.⁴

Her iki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde, KKTC kurulduğunda yürürlükte olan mevzuatın KKTC Anayasası'na aykırı olmadığı müddetçe uygulanabileceği sonucuna varılır. O zaman burada sorulması gereken soru, KKTC kurulduğunda yürürlükte olan mevzuattan ne anlaşılması gerektiğidir. Bu bağlamda Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu tarih olan 16 Ağustos 1960'a kadar İngiliz sömürge yönetiminin; 21 Aralık 1963'e kadar Kıbrıs Cumhuriyeti'nin; bu tarihten sonra sırasıyla Türk Cemaat Meclisi'nin; Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi Meclisi'nin; Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yasa Meclisi'nin; KTFD Kurucu Meclisi'nin; KTFD Meclisi'nin; KKTC Kurucu Meclisi'nin ve KKTC Cumhuriyet Meclisi'nin yürürlüğe koyduğu ve yürürlükten kalkmamış yasalar ve bu yasalara dayalı olarak çıkarılan tüzük ve yönetmelikler KKTC mahkemelerinin uygulayacağı mevzuatı oluşturmaktadır.⁵ Şunu belirtmek gerekir ki, bu sonuca varabilmek için KTFD Anayasası'nın geçici 1. maddesi ve 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın⁶ 188. maddesi de dikkate alınmalıdır. 1960 Kıbrıs

³ Burada adı geçen Anayasa 1975 Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası'dır. Anayasa metni için bkz. <https://mevzuat.gov.ct.tr/Portals/48/KTFD%20Anayasas.pdf>, erişim tarihi: 20.02.2025.

⁴ 9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası için bkz. (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mahkemeler): <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa/index>, erişim tarihi: 04.02.2025.

⁵ Turhan, s. 282; Alibaba, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tahkim*, s. 13; Arzu Alibaba, "Türk Mahkeme Kararlarının KKTC'de Tanınması ve Tenfizi", *Cumhuriyetin Yüziüncü Yılında Milletlerarası Özel Hukuk Kongresi*, Eskişehir 18-20 Ekim 2023, Kongre Bildirileri ve Tartışmalar, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s. 806.

⁶ 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası için bkz. <https://mevzuat.gov.ct.tr/Portals/48/KIBRIS%20CUMHURİYETİ%20ANAYASASI%201960.pdf>, erişim tarihi: 20.02.2025.

Cumhuriyeti Anayasası'nın 188. maddesi: "Bu Anayasanın hükümleri ve bu maddenin aşağıdaki hükümleri mahfuz kalmak şartı ile, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan bütün kanunlar, bu Anayasa gereğince yapılan, hale göre, herhangi bir kanunla veya cemaat kanunu ile, gerek değiştirme, gerek ilave veya gerekse kaldırma sureti ile, tadil edilinceye kadar; bahis konusu tarihte ve bundan sonra yürürlükte kalırlar ve bahis konusu tarihten itibaren bu Anayasaya uymaları için yapılması gerekli tahvillerin yapılması suretile yorumlanır ve uygulanır" demektedir. Dolayısıyla 1960 Anayasa'sı, Kıbrıslı Türkler'in ve Kıbrıslı Rumlar'ın ortaklığında oluşturulan 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmadan önce yürürlükte olan mevzuatın yürürlükte kalmaya devam edeceğini kabul etmiştir. Bu da İngiliz sömürge dönemi yasalarını Kıbrıs Cumhuriyeti mevzuatının parçası haline getirmiştir. Öte yandan KTFD Anayasası'nın geçici 1. maddesi ise "16 Ağustos 1960 tarihli Anayasanın ve bu Anayasaya uygun olarak, 21 Aralık 1963 tarihine kadar kabul edilmiş mevzuatın; 28 Aralık 1967 tarihli Kıbrıs Türk Yönetimi temel kurallarının ve tadillerinin ve bunlara uygun olarak kabul edilmiş mevzuatın; Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi yürütme kurulu ve meclisinin 13 ve 18 Şubat 1975 tarihlerinde birleşik olarak yaptıkları toplantılarda alınan kararların ve bunlara uygun olarak kabul edilmiş mevzuatın; bu anayasanın kurallarına veya bu anayasa uyarınca uyulacak kurallara aykırı olmayanları, yürürlükte kalır" hükmünü içermektedir. Bu hükümle birlikte 21 Aralık 1963'e kadar Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından yürürlüğe konulan mevzuat ve KTFD'ye gelinceye kadar Türk yönetimleri tarafından kabul edilen mevzuatın KTFD döneminde yürürlükte olacağı kabul edilmiştir.

Yapılan açıklamalar göstermektedir ki, KKTC'nin kuruluşundan önce yürürlükte olan mevzuat, İngiliz sömürge dönemine ait kurallar dahil, bugün KKTC mahkemelerinin uygulayabileceği mevzuat arasındadır. KKTC mahkemelerinin uygulayabileceği kanunlar ihtilâfı kurallarına geçmeden önce, Mahkemeler Yasası 38. maddede yer alan Ahkâm-ı Umumiye ve Nisfet Hukuku ilkelerine açıklık getirmek gerektiği düşünülmektedir; çünkü, bahse konu ilkeler KKTC mahkemelerinin uygulayabilecekleri ilkeler olup, kanunlar ihtilâfı hukukunu yakından ilgilendirmektedir.

Ahkâm-ı Umumiye kavramının 1960 Adalet Mahkemeleri Yasası'nda⁷ “*common law*” olarak ifade edildiği görülmektedir. Bahse konu Yasa'nın md. 29/I/c hükmü, bugün yürürlükte olan 9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası'nda olduğu gibi, mahkemelerin uygulayabilecekleri mevzuatı hüküm altına almaktadır. Buna göre: “...Anayasa tahtında yapılan veya onun tahtında tatbik edilebilen Cumhuriyetin herhangi bir kanunu veya Anayasaya aykırı yahut onunla gayri kabili telif olmadıkça bu maddenin (b) bendi tahtında mahfuz kılınan herhangi bir kanun ile vazolunmuş veya vazolunacak başkaca hükümler mahfuz kalmak şartıyla gayri mektup Ahkâmı Umumiye (Common Law) ve nisfet hukuku (Equity) umdeleri...” mahkemelerin uygulayabilecekleri kurallar arasında yer almaktadır. *Common Law*'u diğer bir ifadeyle Ortak Hukuk'u örf ve adet kuralları esas alınarak mahkeme kararları ile geliştirilmiş bir hukuk sistemi olarak ifade etmek mümkündür.⁸ Yargıç kararlarıyla geliştirildiğinden “yargıç tarafından yapılan yasa” (*judge-made-law*) olarak da tanımlanmaktadır.⁹ Ayrıca geleneksel hukuk şeklinde ifade edildiği de görülmektedir.¹⁰ Kıbrıs özelinde anlaşılması gereken ise İngiliz Ortak Hukuku'dur.

Nisfet hukuku (*equity*) ile de Ahkâm-ı Umumiye'nin (*common law*) yetersiz kaldığı hallerde adaletin sağlanması adına ortaya atılan ilkeler anlatılmak istenmektedir.¹¹ Adalet anlamına gelen nisfet veya nesafet, İngiliz Ortak Hukuk uygulamalarından kaynaklanan adaletsizlikleri

⁷ Adalet Mahkemeleri Yasası için bkz. <https://cm.gov.ct.tr/Yasalar/14-1960.doc>, erişim tarihi: 20.02.2025.

⁸ Zaim M. Necatigil, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Yönetim Hukuku ve Anayasa Yargısı*, 1. Baskı, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları 1988, s. 12-13; Ergin A. Ulunay, “KKTC Hukuk Sisteminde Ortak Hukuk”, *Journal of Cyprus Studies*, Gazimağusa 1999, C. 5, S. 1-2, s. 81.

⁹ Ayhan Dolunay, *Türk Hukukunda ve Kıbrıs Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, Onikilevha, İstanbul 2015, s. 152; Clive Parry, Fadıl H. Sur, “İngiliz Hukuk Sistemi”, *AÜHF Dergisi*, Ankara 1944, C. 1, S. 3, s. 445; Salih Dayıoğlu, “KKTC'de Yargısal Yapı”, Kamil B. Raif (ed), *Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası*, Ankara 1999, s. 62.

¹⁰ Abdullah Kaya, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yargı Sistemi*, 1. Baskı, Yetkin Yayınları 2020, s. 6; Zaim Necatigil, “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Hukuk Sistemi”, Kamil B. Raif (ed), *Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası*, Ankara 1999, s. 138.

¹¹ Fredrick Davis, “Common Law”, *AÜHF Dergisi*, Ankara 1958, C. 15, S. 1, s. 78; Dayıoğlu, s. 62.

gidermek için *Court of Chancery* tarafından geliştirilmiştir.¹² Bu ilkelere yargıçların adalet ve hakkaniyet ilkelerine uygun olarak karar vermelerinin önünü açma amacını taşıdığı söylenebilir.¹³ Şunu eklemek gerekir ki, KKTC hukukunda mevzuat kapsamında olan ya da bu kapsamda olmasa da uygulanmakta olan *equity* ilkeleri mevcuttur.¹⁴ Günümüzde Ortak Hukuk (*Common Law*) kavramının hem Ahkâm-ı Umumiye'yi, hem de nisfet kavramlarını bünyesinde barındırdığı kabul edilmektedir.¹⁵

Konuya Güney Kıbrıs dikkate alınarak yaklaşıldığında, Güney Kıbrıs'ta da Ortak Hukukun hâkim olduğunu, her ne kadar maddi hukukun önemli alanları kodifiye edilmiş de olsa, hukuki meseleye ilişkin belirli bir yazılı kural ya da yargı kararı (*case law*) olmayan halde İngiliz Ortak Hukuku prensiplerinin mahkemelerce uygulandığını söylemek gerekir.¹⁶ Dolayısıyla milletlerarası özel hukuk ilkelere, İngiliz Ortak Hukuku'nun parçasını oluşturdukları ölçüde Kıbrıs hukukunun da parçasını oluştururlar. Bu yaklaşım Kochino v. İrfan¹⁷

¹² Jaap Hage, "Sources of Law", Jaap Hage, Antonia Waltermann, Bram Akkermans (eds), *Introduction to Law*, 2nd Edition, Switzerland 2017, s. 11.

¹³ Parry/Sur, s. 455; Gary Slapper/David Kelly, *The English Legal System*, 7th Edition, Cavendish Publishing, London 2004, s. 4; Necatigil, *KKTC'de Yönetim Hukuku ve Anayasa Yargısı*, s. 13; Turhan, s. 283; Necatigil, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Hukuk Sistemi*, s. 139.

¹⁴ Necatigil, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Hukuk Sistemi*, s. 140; Necatigil, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Yönetim Hukuku ve Anayasa Yargısı*, s. 14.

¹⁵ Slapper/Kelly, s. 4.

¹⁶ Andreas Neocleous, Maria Koundourou, Michaela Tsikini, "Private International Law", David Campbell (ed), *Introduction to Cyprus Law*, New York 2000, s. 871.

¹⁷ Siddika Mehmet Kochino and others, Appellants, v. Derviş İrfan davasında esas alınan Vasiyetnameler ve Veraset Yasası (Fasıl 195) Kıbrıs dışındaki taşınmazların miras yoluyla iktisabını düzenlememektedir. Hussein İrfan Londra'da iki ev bırakarak ölmüş, Lefkoşa Kaza Mahkemesi de miras paylaşımını hükme bağlarken bu iki taşınmazı dikkate almamıştır. Hussein İrfan Kıbrıs'ta ikamet ederken ölmüştür. Ölenin eşi tereke idare memuruna ve ölenin erkek ve kız kardeşlerine karşı dava açarak İngiliz hukukuna göre mirasçısı olduğu Londra'daki iki evden bağımsız olarak Kıbrıs'ta bulunan malların yarısına ve İngiltere'deki taşınırlara sahip olması gerektiği, İngiliz hukukuna göre hak sahibi olduğu iki taşınmazla ilgili istinaf edenlere hesap vermek ya da Kıbrıs'ta bulunan malların yarısına sahip olabilmek için bahse konu mallara ilişkin haklarını sorgulatması gerekmediğini, Kıbrıs'taki mallara ilişkin sahip olduğu ½ hisseden İngiliz hukukuna göre sahip olduğu İngiltere'deki mallardaki haklarının düşürülemeyeceğini iddia etmiştir. İstinaf edenler, hissenin tüm malvarlığı dikkate alınarak belirlenebileceğini, bu nedenle Londra'daki iki evin

davasında Kıbrıs Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi tarafından verilen kararda da benimsenmiştir.

Her ne kadar bazı yasalarda kanunlar ihtilâfı kuralları hüküm altına alınmış olsa da, KKTC Hukuku'nda, Türk Hukuku'nda olduğu gibi, bir milletlerarası özel hukuk yasası, diğer bir ifadeyle, yabancı unsurlu uyumsuzlukların tâbi olacağı hukuku düzenleyen bir yasa bulunmamaktadır. Kıbrıs Hukuku'na ilişkin yukarıda yapılan değerlendirmeler KKTC hukuku için de geçerli olup, KKTC Yüksek Mahkemesi yabancı unsur içeren uyumsuzlukların çözümünde İngiliz Ortak Hukuku'nun milletlerarası özel hukuk ilkelerinden hareket etmektedir. Aşağıda incelenecek kararlara bakıldığında da, hem bu ilkeleri, hem de ilkeleri açıklamak, sınırlarını belirlemek adına İngiliz doktrinine yapılan atıfları görmek mümkündür.

Bu noktada İngiliz Hukuku'na hâkim olan ve hem Güney Kıbrıs hem de Kuzey Kıbrıs mahkemelerince dikkate alınan bir ilkeye değinmekte fayda olduğu düşünülmektedir. Buna göre bir davanın bağlan-

de dikkate alınması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Kıbrıs'ta bulunan malvarlığı taşınır ve taşınmazlar ile ölümünden sonra tereke idare memurları tarafından Kıbrıs'a getirilip paylaştırılan İngiliz bankasındaki parasından oluşmaktaydı. İngiltere'deki iki ev karısına intikal etmişti. Bahse konu intikal taşınmazın bulunduğu yer hukukuna dayalı olarak gerçekleşmişti. Mahkeme değerlendirmesini yaparken İngiliz Ortak Hukuku'nun parçası olan milletlerarası özel hukuk prensiplerinin Kıbrıs hukukunun da parçası olduğuna vurgu yapmıştır. Bu bağlamda Dicey ve Morris'in Kanunlar İhtilâfı eserine (Morris J. H. C., *Conflict of Laws*, 9th Edition, Stevens and Sons Ltd., London 1973, s. 31) atıf yaparak bir malın taşınmaz mı yoksa taşınır mı olduğuna malın bulunduğu yer hukuku karar verir demiştir. Sonrasında Cheshire Milletlerarası Özel Hukuk kitabına (North P. M., *Private International Law*, 9th Edition, Butterworths, London 1974, s. 513) atıf yaparak, birçok ülkede mirasın birliği ilkesinin geçerli olduğu ve ölenin şahsi statüsünün malın niteliğine bakılmaksızın mirasa uygulandığına dikkat çekilmiştir. Ancak İngiliz hukukunda ölenin ikametgâh hukukunun değil, taşınmazlarla ilgili olarak taşınmazın bulunduğu yer hukukunun uygulandığı ve ölenin ikametgâhının göz önünde bulundurulmadığı mahkeme kararlarıyla sabittir hükmüne varılmıştır. Sonuç itibarıyla Mahkeme, malvarlığı kavramının Kıbrıs dışındaki taşınmazları kapsayacak şekilde anlaşılmasının mümkün olmadığına ve Fasil 195'in Kıbrıs dışındaki taşınmazlara uygulanamayacağına hükmetmiştir. Netice itibarıyla da kadının Kıbrıs'taki malvarlığından pay alabilmesinin İngiltere'deki iki evi de ortaya koymasına bağlı olmadığına, bunlar dışındaki malvarlığının davanın tarafları arasında eşit olarak paylaşılacağına hükmetmiştir. Siddika Mehmet Kochino and Others N. Dervişe İrfan (1976) 1 CLR 240 sayılı karar için bkz. https://cylii.org/document?id=/cy/cases/ad/aad/meros_1/1976/rep/1976_1_0240.htm, erişim tarihi: 13.03.2025.

tılı olabileceği yabancı hukuk, buna dayanan tarafça ileri sürülmedikçe, karine olarak İngiliz Hukuku ile aynı olduğu kabul edilir.¹⁸ Farklı olduğunu kanıtlama ve ne olduğunu ispatlama yükümlülüğü, farklılığı ileri süren tarafa aittir. Böyle bir iddia yoksa, dava sadece yabancı bir ülkeyle bağlantılı olsa bile, mahkeme İngiliz hukukuna göre karar vermelidir.¹⁹ Diğer bir ifadeyle, hakim resen yabancı hukuku uygulamaya hakkına veya yetkisine sahip değildir, yabancı hukuka dayanmak isteyen taraf veya taraflar bunun uygulanabilirliğini savunmalıdır.²⁰ Dolayısıyla yabancı hukukun davasına uygulanması gerektiğini iddia eden taraf yabancı hukuku ileri sürmeli, bir başka deyişle bu konuda itirazda bulunmalı ve yabancı hukukun uygulanması gerekliliğine ilişkin olarak mahkemeyi ikna etmelidir. İtirazda bulunan taraf yabancı hukukun uygulanması gerektiğine ilişkin mahkemeyi ikna edemezse, hakim hukuku üstün gelecek ve önceliğe sahip olacaktır. Eğer mahkeme yabancı hukukun uygulanması gerektiğine ikna olursa, önündeki meseleye yabancı hukuku uygulayacaktır.²¹ Açıklamalardan anlaşılacağı üzere yabancı hukuk, hukuki bir argüman olarak değil, bir olgu olarak ileri sürülmektedir.²² Buradan hareketle kanunlar ihtilafı kurallarının uygulanmasının bir bakıma gönüllü olduğunu, uyuşmazlığın taraflarının bu konuda sessiz kalarak bahse konu kuralların uygulanmasına engel olabileceklerini söylemek mümkündür.²³ Bu noktada, milletlerarası özel hukuk adaletini sağlamak adına uyuşmazlığın

¹⁸ P. M. North, J. J. Fawcett, *Cheshire and North's Private International Law*, 13th Edition, Oxford University Press, New York 2004, s. 99.

¹⁹ G. C. Cheshire, *Private International Law*, Fifth Edition, Clarendon Press, London 1957, s. 129; North/Fawcett, s. 100; David McClean, Kisch Beevers, Morris *The Conflict of Laws*, 6th Edition, Thomson Sweet&Maxwell, London 2005, s. 10. Clarkson/Hill bu konuya şu şekilde yaklaşmaktadır: İngiliz hukuku, uyuşmazlığı yabancı bir hukuka havale edebilir. Böyle bir durumda, yabancı hukuk konusunda eğitimi olmayan hakim, o yabancı hukuku uygulamakta sıkıntı yaşar. Bunun için bahse konu yabancı hukuk konusunda uzman bir kişiye başvurur ve bu kişi de yabancı hukuk konusunda kanıt sunar. Netice itibarıyla hakim de bahse konu yabancı hukukta geçerli olan çözümü uygulayarak uyuşmazlığı karara bağlar. Bkz. C. M. V. Clarkson, Jonathan Hill, *The Conflict of Laws*, 3rd Edition, Oxford University Press, New York 2006, s. 9.

²⁰ Adrian Briggs, *The Conflict of Laws*, Oxford University Press, New York 2002, s. 4.

²¹ Neocleous/Koundourou/Tsikini, s. 872.

²² North/Fawcett, s. 100; Bu olgunun ispatının ancak bir uzman görüşüyle sağlanması söz konusu olabilir. Bkz. North/Fawcett, s. 102.

²³ McClean/Beevers, s. 9-10.

niteliğine göre taraflar ve olay bakımından objektif olan²⁴, en uygun, en yakın bağlantılı²⁵ bir hukuku tespit edip uygulama gayesinin, bahse konu ilke nedeniyle gerçekleştirilemeyebileceğini belirtmekle yetineceğiz.

II. KANUNLAR İHTİLÂFI HUKUKUNA İLİŞKİN KKTC YÜKSEK MAHKEME KARARLARI

KKTC Yüksek Mahkemesi 9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası uyarınca Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan, Yargıtay ve Yüksek İdare Mahkemesi görevlerini yürütmektedir (md. 6/2). Yargıtay olarak toplanan Yüksek Mahkeme, Anayasanın veya başka bir yasanın öngördüğü durumlarda davalara ilk derece mahkemesi olarak, diğer hallerde ise istinaf merci olarak bakmaktadır (md. 6/6). Aşağıda yabancı unsurlu uyuşmazlıklarla ilgili Yargıtay olarak veya Yüksek İdare Mahkemesi olarak toplanan Yüksek Mahkeme'nin kararları irdelenmiştir.²⁶ Bu bağlamda milletlerarası özel hukuka ilişkin bir yasa olmayışı nedeniyle yabancı unsurlu uyuşmazlıklara uygulanacak hukukun tesbitinde Mahkemenin esas aldığı ilkeler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kararlar en eski tarihten karardan başlanmak suretiyle kronolojik sırayla irdelenmiştir.

A. Kredi Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlığa Uygulanacak Hukuk [(Yargıtay/Hukuk 8/87 (Lefkoşa Dava No. 1616/85) D. 12/87)]²⁷

Dava konusu, bankadan alınan ve faiziyle birlikte geri ödenmesi taahhüt edilen borcun ödenmemesi üzerine, banka tarafından açılan

²⁴ Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 15. Bası, Beta, İstanbul 2017, s. 35.

²⁵ Sibel Özel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim, Hüseyin Akif Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk*, Onikilevha, İstanbul 2022, s. 23; Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Fıganmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 9. Bası, Beta, İstanbul 2021, s. 29; Gülin Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku, Kanunlar İhtilafı Hukuku, Milletlerarası Usul Hukuku*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 72.

²⁶ Yüksek Mahkeme, Başkan ve iki yargıç ile veya sadece üç yargıç ile toplanarak Yargıtay veya Yüksek İdare Mahkemesi olarak görev yapar. Bu görev çerçevesinde verilen kararlar nihaidir (Mahkemeler Yasası md. 6/4).

²⁷ Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

ve borcun tahsiline ilişkin olarak verilen kararın istinafidır.²⁸ Banka KKTC Şirketler Mukayyitliği'ne kayıtlı bir bankadır. Bahse konu Banka Londra'da da bankacılık faaliyetlerinde bulunmaktadır. Davalıya verilen borca %5 üzerinde ve % 10'dan az olmayacak şekilde yıllık faiz uygulanacağı taraflarca kararlaştırılmıştır. Borçlu, Banka'nın borcu verdikten yaklaşık 1 yıl 7 ay sonrası için kendisinden %15 oranında faiz talebinde bulunduğunu, halbuki %9'dan fazla oranda bir faiz talep edilmesinin yasal olmadığını ileri sürmüştür. İlk derece Mahkemesi davayı sözleşmenin yapıldığı yer olan İngiliz hukukunu uygulamak suretiyle karara bağlamıştır. Yapılan sözleşmeye dayanarak ve borçlunun yaptığı ödemeler de dikkate alınarak, Mahkemece borç ödeninceye kadar %10 üzerinden faize hükmedilmiştir.

İstinafin konusunu %10'luk faiz oranı oluşturmuştur. İstinaf başvurusunda İngiliz hukukunun uygulanacağı veya uygulanması gerektiğine ilişkin herhangi bir iddia olmadığı için, ilk derece mahkemesinin İngiliz hukukunu uygulayarak %10 faize hükmetmesinin hatalı olduğu ileri sürülmüştür. Bunun üzerine Yargıtay olarak toplanan Yüksek Mahkeme, sözleşmenin Londra'da kurulduğu sonucuna, Londra şubesinden borçlanıldığı ve borcun bahse konu şubeye ödeneceğine ilişkin olarak sunulan bilgilerden hareketle varıldığını tespit etmiştir. Keza Mahkeme, sözleşme ve tanıkların ifadeleri de dikkate alındığında, sözleşmenin kurulduğu yerin Londra olduğunun açıkça anlaşıldığına vurgu yapmıştır. Mahkeme, taraflar başka türlü kararlaştırmadıkça, sözleşmenin tâbi olduğu hukukun sözleşmenin yapıldığı yer hukuku olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla, dava konusu sözleşme ilişkisi İngiltere'de kurulmuş ve ifa da İngiltere'de gerçekleştirilmiş olduğundan ve taraflar başka bir hukukun uygulanmasını da öngörmediklerinden, uygulanacak hukuk İngiliz hukukudur tespiti Mahkeme tarafından yapılmıştır.

Yüksek Mahkeme, KKTC Anayasası'nın ve KKTC yasalarının İngiliz hukukunun Kıbrıs'ta uygulanacağını öngördüğünün de altını çizmiştir. Ancak faiz oranlarını zaman zaman değiştiren İngiliz mevzuatının yabancı hukuk olarak nitelendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dolayı-

²⁸ KKTC Hukuku'nda istinaf kanun yoluna ilişkin detaylı bilgi için bkz. Aysun Beydola, *Kuzey Kıbrıs Hukuk Yargılamasında Kanun Yolu Olarak İstinaf*, Onikilevha, İstanbul 2020.

ısıyla, yabancı hukuka dayalı olarak yapılan taleplerde “...bu husus esasa müteallik bir olgu olması nedeniyle ilkin iddia sonra da ispat edilmesi gerekir...” denmiştir. Mahkeme İngiliz doktrinine atıfta bulunarak, “bir tarafın iddiasını desteklemek için yabancı hukuka dayanması halinde, tarafın dayandığı yabancı hukuku özel olarak belirtmesi gerekir”²⁹ demiştir.

Yüksek Mahkeme yaptığı değerlendirmeler ışığında, KKTC’de yıllık faiz oranının %9’u aşmasının mümkün olmadığını, davacının %15’lik talebini İngiliz hukukuna dayandığını iddia etmediğinden, ilk derece mahkemesinin KKTC hukukunu uygulaması gerektiğini ifade etmiştir. Yabancı hukukun uygulanmasına ilişkin iddia ve kanıt yoksa, yabancı hukukun mahalli hukuk ile aynı olduğu varsayılır denmiştir. Bu durumda ilk derece mahkemesinin %9 üzerinde bir faiz oranına hükmetmesi yanlıştır. İlgili tarafın talebini yabancı hukuka dayandığını iddia etmemesi halinde, yabancı hukuka göre karar verilemeyeceğine ilişkin milletlerarası özel hukuk ilkesine ters düşüldüğü Yüksek Mahkeme tarafından ortaya konulmuştur. Sonuç itibarıyla Mahkeme istinafi kısmen kabul edip, ilk derece mahkemesinin tespit ettiği faiz oranını %9 olarak değiştirmiştir.

İncelenen kararda yabancı unsurlu sözleşme ilişkisine uygulanacak hukukun hangisi olduğu ve yabancı hukukun mahkeme tarafından nasıl uygulanması gerektiği hususlarındaki tespit ve değerlendirmeler önem arz etmektedir. İlk olarak yabancı unsurlu sözleşmelerin tarafların seçtikleri hukuka tâbi olacağı vurgusu dikkati çekmektedir. Yabancı unsurlu sözleşmelerde hukuk seçimi serbestisi, İngiliz milletlerarası özel hukuk ilkelerine dayandırılarak,³⁰ günümüzde genel kabul gören ve milletlerarası özel hukuka ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerde yer alan bu ilkenin³¹ KKTC hukukunda da benimsen-

²⁹ I. H. Jacob, *Bullen and Leake and Jacob’s Precedents of Pleading*, 12th Edition, Sweet and Maxwell, UK 1975, s. 1071, Yargıtay/Hukuk 8/87 (Lefkoşa Dava No. 1616/85) D. 12/87’den naklen.

³⁰ On dokuzuncu yüzyıl İngiliz yargıçları tarafından geliştirilen ortak hukuk yaklaşımında, sözleşmeye uygulanacak hukukun sözleşmenin yapıldığı yer hukuku, taraflarca seçilen hukuk veya sözleşmenin en sıkı ve gerçek ilişki içinde olduğu hukuk olduğu öngörülmektedir. Bkz. McClean/Beevers, s. 335.

³¹ Arzu Alibaba, *Milletlerarası Unsurlu Sözleşmelerde Hukuk Seçimi ve Sınırlandırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005, s. 23.

diği ortaya konulmuştur. Dolayısıyla, bahse konu karardan hareketle, yabancı unsurlu bir sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlık KKTC mahkemelerinin önüne geldiğinde, ilk önce hukuk seçimi yapılıp yapılmadığının tesbitine gidileceği açıkça anlaşılmaktadır.

Kararda hukuk seçimi olmayan hallerde hangi hukukun uygulanması gerektiği de ifade edilmiştir. Bu bağlamda sözleşmenin kurulduğu yer bağlama noktasının³² dikkate alındığı görülmektedir. Günümüzde, hukuk seçimi olmayan hallerde, objektif bağlama kuralı olarak en sıkı ilişkili hukuk kuralının ön plana çıktığı dikkati çekmektedir. Bu çerçevede nitel bir değerlendirme yapıldığında, sözleşmenin kurulduğu yer bağlama noktasının daha az önem arz ettiğinin altını çizmek gerekir. Dikkat edilecek olursa kararda ifa yerinin de İngiltere olduğuna değinilmiştir. Dolayısıyla uygulanacak hukukun tespitinde ifa yeri bağlama noktasının da dikkate alınabileceği, hatta hem sözleşmenin kurulduğu yer, hem de ifa yeri olması hasebiyle İngiliz hukukunun uygulanması gerektiği ilk derece mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Bir şekilde Mahkemenin nicel bir yaklaşımla en sıkı ilişkili hukuku tespit etmeye çalıştığı ileri sürülebilse de, yabancı hukukun uygulanmasını isteyen tarafın bunu ileri sürmesi gerektiğine ilişkin Ortak Hukuk prensibinin göz ardı edildiğini belirtmek gerekir. Dolayısıyla bu prensibe uygun hareket edilmemiş olması elbette ki yabancı hukukun uygulanmasına engel olacaktır. Öte yandan %9'u aşmayacak bir faiz oranı öngören *lex fori* kuralı uygulanmak isteniyorsa, niteliği itibarıyla doğrudan uygulanan kural olup olmadığı değerlendirilmesinin yapılabileceği, ya da yabancı hukukun uygulanmasının kamu düzenine³³ aykırılık teşkil edeceğinden hareket edilebileceğini de hatırlatmak gerekir. Kamu düzeni müdahalesine İngiliz Hukuku dikkate alınarak açıklama getirmek gerekirse, uygulanması gereken yabancı hukukun İngiliz kamu düzenine aykırı olduğu veya belirli bir bağlam-

³² Sözleşmenin yapıldığı yer hukukunun sözleşmeyle en sıkı ilişkili hukuk olduğu görüşüne ilişkin olarak bkz. Alibaba, *Milletlerarası Unsurlu Sözleşmelerde Hukuk Seçimi ve Sınırlandırılması*, s. 48.

³³ Kamu düzeni "bir toplumun, belirli bir zaman dilimi içerisinde siyasi, sosyal, ekonomik, ahlaki ve hukuki açılardan temel yapısını belirleyen ve temel çıkarlarını koruyan kurum ve kurallar bütünü"dür. Bkz. Süha Tanrıver, *Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeni Etkisi*, MHB, Yıl 17-18, İstanbul 1997-1998, s. 476.

da uygulanmasının sonucunun İngiliz kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği hallerde bahse konu yabancı hukukun uygulanması bertaraf edilmektedir. İngiliz kamu düzeni İngiliz hukukunun temel ilkelerini ifade etmektedir.³⁴ Bu bağlamda İngiliz mahkemeleri, aksi takdirde İngiliz mahkemelerinin uygulamaya çalıştığı adalet ve hakkaniyetin temel ilkelerine aykırı olacağı durumlarda, yabancı hukukta yer alan bir hükmü dikkate almama konusunda istisnai ve azami ihtiyatla kullanılması gereken bir yetkiye sahiptir.³⁵ Açıklamalar ışığında, kamu düzeni müdahalesinin istisnai niteliğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini ve önemli olanın yabancı hukukun hakim hukukuna aykırı olmasının değil, yabancı hukukun uygulanmasının sonuçlarının kamu düzenini ihlâl etmesi olduğunu söylemek³⁶ ve KKTC mahkemelerinin kamu düzeni müdahalesini bu şartlar çerçevesinde harekete geçirebileceğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

İngiliz hukukunda emredici nitelikte olan ve hakim önüne gelen tüm davalarda uygulaması gereken doğrudan uygulanan kurallar da mevcuttur.³⁷ Doğrudan uygulanan bir kuralın varlığı halinde kanunlar ihtilâfı kurallarının göz ardı edilmesi söz konusu olur. Bunun temelinde ise Ortak Hukuk ya da kamu düzeni değil, parlamenter egemenlik yer alır.³⁸ Dolayısıyla kamu menfaatini gözetin³⁹ ve devletin sosyal, ekonomik veya siyasi yapılanmasını korumayı amaçlayan emredici kuralların varlığı, yabancı hukukun uygulanmasının önüne

³⁴ Briggs, s. 44; Bu bağlamda, İngiliz adaletinin temel kavramlarının göz ardı edildiği, ahlâk anlayışının ihlâl edildiği, Birleşik Krallığın menfaatlerine ve yabancı devletlerle olan iyi ilişkilerine zarar verici sonuçların ortaya çıktığı veya insan hak ve özgürlüklerine aykırılık teşkil eden neticelerle karşı karşıya kalınan durumlar kamu düzeni müdahalesini gerektirir. Bkz. North/Fawcett, s. 126-128; Clarkson/Hill, s. 487-490.

³⁵ McClean/Beevers, s. 48.

³⁶ McClean/Beevers, s. 49; Clarkson/Hill, s. 486; Özel/Erkan/Pürselim/Karaca, s. 121; Çelikel/Erdem, s. 141.

³⁷ Doğrudan uygulanan kurallar, kabul edilişlerinin temelindeki amaç ve korudukları menfaat nedeniyle yabancı hukukun uygulanacağı durumlarda dahi mahkemece uygulanan iç hukuk kuralları olarak ifade edilebilir. Bkz. North/Fawcett, s. 132.

³⁸ Briggs, s. 46.

³⁹ Peter Nygh, *Autonomy in International Contracts*, Clarendon Press Oxford, New York 1999, s. 203.

geçmektedir.⁴⁰ Emredici nitelikteki bahse konu kurallar, uyuşmazlığın iç hukukla ya da yabancı hukukla bağlantılı olup olmadığına bakılmaksızın,⁴¹ dolayısıyla daha uygulanacak hukuk tespit edilmeden bu kuralların uygulanması söz konusu olmaktadır. Buradan hareketle KKTC mahkemelerinin, konuluş amaçları dikkate alındığında doğrudan uygulanan kural olarak nitelendirilebilecek emredici kuralları önündeki yabancı unsurlu uyuşmazlığa uygulamasında herhangi bir engel olmadığını kabul etmek gerekir ki, her ne kadar açıkça ifade edilmiş olmasa da, aşağıda incelenecek bazı kararlarda doğrudan uygulanan kuralların Yüksek Mahkeme'nin gündemine geldiğinin de altını çizmek gerekir.

B. Ciro İşleminin Geçerliliğine Uygulanacak Hukuk [(D 8/07 Yargıtay/Hukuk 93/02 (Girne Dava No: 55/99))]⁴²

Dava, sahte vekaletname ile bir taşınmazın satılması, taşınmazı satan kişiye verilen çekin bu kişi tarafından üçüncü bir kişiye ciro edilmesi ve malı satın alan kişinin vekâletnamenin sahte olduğunu öğrenmesiyle çekin ödenmesini durdurmasına ilişkindir. Sahte vekâletnameyi düzenleyen kişi alıcılarla anlaşıp kendilerinden 12.500 İngiliz Sterlini tutarında bir çek almış ve ciro edip karşılığını tahsil etmiştir. Bahse konu kişinin yurt dışına kaçması üzerine, çeki düzenleyen ve vekâletnamenin sahte olduğunu öğrenen alıcı çekin ödenmesini durdurmuştur. Bu arada asıl mal sahibi dava yoluyla taşınmazın yeniden kendi adına tescil edilmesini sağlamıştır. Çekin karşılığını ödeyip çeki bozduramayan kişi ise Girne Kaza Mahkemesi'nde dava açmış, Mahkeme de davacıyı haklı bularak 12.500 Sterlinin yasal faizi ile birlikte ödenmesine hükmetmiştir. Karar istinaf edilmiş ve Yargıtay Hukuk olarak toplanan Yüksek Mahkeme'nin önüne gelmiştir. Böylelikle Mahkeme, İngiltere'deki bir banka üzerine keşide edilen çek ile ilgili olarak hangi hukukun uygulanması gerektiği sorunuyla karşı karşıya kalmıştır.

⁴⁰ Özel/Erkan/Pürselim/Karaca, s. 133; Çelikel/Erdem, s. 154; Güngör, s. 61; Şanlı/Esen/Ataman Fıganmeşe, s. 8.

⁴¹ Ziya Akıncı, *Milletlerarası Özel Hukuk Ders Kitabı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s. 23.

⁴² Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

Yüksek Mahkeme iddiaları dikkate alarak, davaya konu çekin ciro edilmesinin geçerli olup olmadığı konusunda hangi ülke hukukunun uygulanması gerektiğini hükme bağlarken, öncelikle alt derece mahkemesinin meseleyle ilgili değerlendirmesini ele almıştır. Bu bağlamda alt derece mahkemesinin davacıya yapılan ciro işleminin geçerliliği noktasında KKTC hukukunun uygulanması gerektiğinden hareket ettiği tespit edilmiştir. Alt derece mahkemesi bu yaklaşımını çekin düzenlendiği tarihte İngiliz Çekler Yasası'na göre çekin geçerli sayılmasına ve bahse konu çekin İngiltere'de tahsili imkânı bulunmamasına dayandırmıştır.

Mesleye ilişkin Yasa Fasil 262 Poliçeler Yasası⁴³ olup, bu Yasanın temelinde 1882 *Bills of Exchange* yer almaktadır. 1882 *Bills of Exchange*'e göre çek ödeneceği yere ibraz edildiğinde ödenmesi gereken bir poliçedir (md. 73). Bahse konu düzenleme ciro işlemini bir sözleşme olarak nitelendirirken, sözleşmeler söz konusu olduğunda da sözleşmenin yapıldığı yeri bağlama noktası olarak kabul etmektedir. Buna göre: "Bu Yasa hükümlerine tabi olmak kaydıyla, bir senedin keşide, ciro, kabul veya protesto üstü kabulünün yorumlanması, söz konusu sözleşmenin yapıldığı yerin kanunlarına göre belirlenir" (md. 72). Fasil 262 Poliçeler Yasası'nın "Yasaların Uyuşmazlığı Hâlinde Kaideler" yan başlığını taşıyan 72. maddesi de sözleşmenin yapıldığı yer bağlama noktasını esas alan bir düzenlemedir.⁴⁴ Alt

⁴³ Yasa metni için bkz. <https://www.kktcmerkezbanksi.org/sites/default/files/mevzuat/Poli%C3%A7eler%20Yasas%C4%B1.pdf> 24.02.2025.

⁴⁴ Fasil 262 Poliçeler Yasası md. 72 hükmü şu şekildedir: "(I) Bir ülkede keşide edilen bir poliçe başka bir ülkede ciro edildiğinde (negotiated), kabul edildiğinde veya başka bir ülkede ödenecek bir poliçe olduğunda, poliçeye taraf olanların hakları, görevleri ve sorumlulukları aşağıdaki şekilde kararlaştırılır :- (a) Poliçenin şekil hususundaki gerekleri itibarıyla geçerliliği, ısdar edildiği yerin yasaları uyarınca kararlaştırılır ; ve (b) Kabul veya ciro veya protestodan sonra kabul gibi daha sonra meydana gelen sözleşmelerin şekil hususundaki gerekleri itibarıyla geçerliliği, bu gibi sözleşmenin yapıldığı yerin yasaları uyarınca kararlaştırılır :- Ancak, (i) Bir poliçe Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışında ısdar edildiğinde salt ısdar edildiği yerin yasaları uyarınca pullanmış olmadığı nedeniyle geçersiz olmaz ; (ii) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışında ısdar edilen bir poliçe şekil hususundaki gerekler itibarıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yasalarına uyuyorsa, ödenmesini icbar etmek amacıyla, poliçeyi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ciro (negotiate) eden, elinde bulunduran veya ona taraf olan tüm kişiler arasında olduğu gibi geçerli olduğu kabul edilir. (2) Bu Yasa kurallarına bağlı kalınması koşuluyla, bir poliçenin ısdarının, cirosunun (indorsement), kabulünün veya protestodan

derece mahkemesi, İngiliz doktrinine de atıfta bulunarak, bir senedin devrinin maddi malların devrini düzenleyen kanuna, yani devir anında senedin bulunduğu yer hukukuna tâbi olması gerektiğinin de altını çizmiştir.⁴⁵

Dava konusu dikkate alındığında, İngiliz bankası üzerine keşide edilmiş çekin ciro edildiği yer, diğer bir ifadeyle davalı tarafından davacıya çek üzerinde hak devreden işlemin yapıldığı yer KKTC'dir. Mahkeme değerlendirmelerine, hem İngiliz doktrinine hem de içtihatlarla atıfta bulunarak devam etmiştir. Yapılan alıntı şu şekildedir: "...yabancı bir senedin devrini karşılaştırmalıyız... Buradaki kural, bir devrin geçerli olup olmadığının, devrin yapıldığı yerin, yani Yasa'nın ifadesiyle "bu tür bir sözleşmenin yapıldığı yerin" kanununa göre belirlenmesidir. Bu kural senet ve çek için de aynı şekilde geçerlidir".⁴⁶ Atıf yapılan *Alcock v. Smith* davasına bakıldığında: "menkul malların devrinin geçerliliğinin, devrin gerçekleştiği ülkenin hukukuna tabi olması gerektiğine ilişkin uluslararası hukuk kuralı, kambiyo senetlerinin veya çeklerin ciro yoluyla devri için de geçerlidir"⁴⁷ denildiği görülür.

sonra kabulünün yorumu, bu gibi sözleşmelerin yapıldığı ülkenin yasaları uyarınca yapılır : Ancak dahili bir poliçe Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışında ciro (indorse) edildiğinde, ödeyecek kişi ile ilgili ciro (indorsement) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yasaları uyarınca yorumlanır. (3) Poliçeyi elinde bulunduran kişinin kabul veya ödeme için ibraz etme veya başka işlemlerle ilgili görevleri ve onore edilmemeye ilişkin bir protestonun veya ihbarın gerekli veya yeterli olup olmadığı, fiilin işlendiği veya poliçenin onore edilmediği yerin yasaları uyarınca kararlaştırılır. (4) Bir poliçe Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışında keşide edildiğinde ancak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ödenecek bir poliçe olduğunda ve ödenecek miktar Kuzey 23 Kıbrıs Türk Cumhuriyeti geçer akçesi ile ifade edilmediğinde, açıkça bir şart koşulmaması halinde, ilgili miktar, poliçenin ödeneceği tarihte ödeme yerinde görülmesi üzerine ödenen poliçeler için geçerli döviz kuru üzerinden hesaplanır. (5) Bir poliçe bir ülkede keşide edildiğinde ve başka bir ülkede ödeneceğinde vadesinin sona erdiği tarihi ödeneceği ülkenin yasalarına göre kararlaştırılır."

⁴⁵ Eugene F. Scoles, Peter Hay, *Conflict of Laws*, Second Edition, West Publishing Company, 1992, p. 792 D 8/07 Yargıtay/Hukuk 93/02 (Girne Dava No: 55/99) sayılı karardan naklen.

⁴⁶ P. M. North, J. J. Fawcett, *Cheshire and North's Private International Law*, 12th Edition, Butterworths, UK 1992, pp. 820, 823 D 8/07 Yargıtay/Hukuk 93/02 (Girne Dava No: 55/99) sayılı karardan naklen.

⁴⁷ *Alcock v. Smith* (1892) 1 Ch. 238 için bkz. North/Fawcett, s. 966.

Yüksek Mahkeme yaptığı değerlendirmeler sonucunda çekin KKTC’de ciro edilmiş ve sözleşmenin KKTC’de yapılmış olduğuna vurgu yaparak, sözleşmenin konusunu oluşturan çekin de KKTC hukukuna tâbi olacağını hükme bağlamıştır. Bu nedenle istinaf talebini reddederek alt derece mahkemesinin kararını onamıştır.

İncelenen kararda ciro işlemi bir sözleşme ilişkisi olarak nitelendirilerek, sözleşmeye uygulanacak hukukun sözleşmenin yapıldığı yer hukuku olduğu kuralı uygulanmıştır. İncelediğimiz önceki kararda (Yargıtay/Hukuk 8/87 (Lefkoşa Dava No. 1616/85) D. 12/87) da Yüksek Mahkeme’nin sözleşmenin yapıldığı yer hukuku bağlama kuralından faydalandığını belirtmiştik. Burada değinilmesi gereken esas mesele, halihazırda incelemiş olduğumuz önceki karardan ve incelenecek olan diğer mahkeme kararlarından farklı olarak, bu örnekle ilgili olarak KKTC mevzuatında yer alan ve kanunlar ihtilâfı kuralı içeren bir yasa metninin varlığıdır. Fasil 262’nin 72. maddesi poliçelerin şekli, ciro edilmesi durumunda sözleşmenin şekli, cironun yorumu gibi konularda sözleşmenin yapıldığı yer hukukunun uygulanmasını öngörmekte ve hangi hallerde KKTC hukukunun uygulanacağını hükme bağlamaktadır. Dolayısıyla bu düzenleme meselenin çözümünde Mahkemeye yasal bir dayanak teşkil etmesinden ötürü önemlidir. Menşei 1882 *Bills of Exchange* olan Poliçeler Yasası’ndaki kanunlar ihtilâfına ilişkin düzenlemenin, Mahkeme tarafından bahse konu İngiliz yasası ve dolayısıyla İngiliz doktrini dikkate alınarak yorumlanmış olması da anlaşılabilir bir yaklaşımdır.

C. Fiil Ehliyetinden Kaynaklanan Uyuşmazlığa ve Hisse Senetlerinin Devrinden Doğan Uyuşmazlığa Uygulanacak Hukuk (D. 34/2014 Birleştirilmiş Yargıtay/Hukuk 135-136/2011, Girne Dava No: 2359/2006)⁴⁸

Dava, KKTC’de limited şirket olarak kayıtlı, otel ve casino işletmeciliği yapan müessesenin 250’şer hissesine sahip ergin olmayan iki hissedarın yasal temsilcileri vasıtasıyla hisselerini diğer hissedarlara devretmesi, bunun Şirket Yönetim Kurulu kararıyla onaylanıp Şirket Sicil Defteri’nde gerekli değişikliğin yapılmış olması; ancak, KKTC Şirketler Mukayyitliği nezdinde kaydın yapılamamasına ilişkindir.

⁴⁸ Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

Şirket Yönetim Kurulu ve Şirket Sicil Defteri'ndeki değişiklik küçük hissedarlara bildirilmek istenmiş, hisselerini devredenler küçük olduğu için bir mahkeme kararı temin edilmesi tavsiye edilmiştir. Bunun üzerine İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesi'nden hisse devrinin gerçekleşmiş olduğu, velâyet sahibi annenin bunun için ayrıca bir mahkeme kararı almasına gerek olmadığı yönünde bir tespit kararı alınmıştır. Bahse konu karar KKTC İstanbul Başkonsolosluğu tarafından onaylanmış ve hissedar değişikliklerinin kaydının yapılması için KKTC Şirketler Mukayyitliği'ne başvurulmuştur. Başvuru üzerine Şirketler Mukayyitliği, Fasl 277 Küçüklerin ve Müsriflerin Vesayeti Yasası⁴⁹ uyarınca küçüklerin malının satılmasının mahkeme emri olmaksızın mümkün olmadığını,⁵⁰ dolayısıyla da talep edilen kaydın yapılma imkânı bulunmadığını talep sahiplerine (davacılara) bildirmiştir. Bunun üzerine, Mukayyitliğin kararının hükümsüz kılınması için davacılar Yüksek İdare Mahkemesi'nde (YİM) dava açmışlardır.

Bir süre sonra davacı Şirket, Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı yaparak sermayesini yükseltmiş ve artırılan hisselerin Şirket hissedarlarına hisseleri oranında tahsis edilmesine karar vermiştir. Bahse konu tahsis Şirket Sicil Defteri'ne işlenmiş, kayıt için de Mukayyitliğe başvurulmuştur. Mukayyitlik küçük hissedarlar göz önünde bulundurulmaksızın yapılan tahsis işlemini kaydetmeyi reddetmiştir. Bunun üzerine davacılar Mukayyitliğin kaydın reddine ilişkin kararının hükümsüzlüğünü temin etmek adına YİM'de yeni bir dava açmışlardır. Akabinde Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi, Şirket muraakıbına, bahse konu tahsislerin Şirkeler Mukayyitliği'nde görülen kayıtlı hissedarlara yapılması gerektiğine ve dolayısıyla başvuruda belirtildiği şekilde yapılamayacağına ilişkin bir yazı göndermiştir. Bildirim üzerine davacılar YİM'de üçüncü bir dava açmışlardır. Her üç dava da Şirketler Mukayyidi, Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi vasıtasıyla KKTC'ye açılmış olup, ergin olmayan hissedarlar anneleri aracılığıyla davaya dahil edilmişlerdir.

⁴⁹ Yasa metni için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa>, erişim tarihi: 13.03.2025.

⁵⁰ Fasl 277 md. 19/1/a "Küçüğün malının vasisi Mahkemeden o hususta bir emir almaksızın :- (a) Küçüğün herhangi bir malını satamaz, ipotek veremez, takas edemez veya başka şekilde elden çıkaramaz..." demektedir.

Davacılar, küçüklerin Türkiye Cumhuriyeti (TC) vatandaşı olup İstanbul'da ikamet etmeleri nedeniyle sözleşme yapma ehliyetlerinin Türk hukukuna tâbi olduğunu, Türk hukukuna göre de mahkeme emrine gerek olmaksızın annenin satış ve devir konularında yetkili olduğunu ileri sürmüştür. Bu noktada İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesi'nden alınan tespit kararı da ortaya konmuştur. Keza Fası 277 Küçüklerin ve Müsriflerin Vesayeti Yasası'na göre yetkili mahkeme malını devreden küçüklerin ikamet ettiği Kaza Mahkemesi olduğundan, KKTC'de ikamet etmeyen küçüklerle adı geçen Yasanın mahkeme emrini gerektiren hükmünün uygulanamayacağı davacılar tarafından iddia edilmiştir. Ayrıca Şirket Sicil Defteri'nde hissedar olarak görünmeyen küçüklerle hisse tahsis yapılamayacağı da yine Şirket avukatları tarafından öne sürülmüştür.

Savcılık makamı ise Fası 277 gereği küçüklerin malının vasisi tarafından satılabilmesi için mahkeme emrinin gerekli olduğunu, İşletmelerin Sermaye ve Ekonomik Varlıklarının Yeniden Değerlendirilmesi Yasası⁵¹ uyarınca sermaye artış miktarının hissedarlara hisseleri oranında tahsis edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. KKTC'de bulunan mallar için çocukların annesinin KKTC mahkemesinden izin alarak satış işlemini gerçekleştirebileceğinin altı da yine Savcılık tarafından çizilmiştir. Bahse konu izin alınmaksızın gerçekleştirilen satışın geçersiz ilân edilebileceğine de vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda Şirketin yasa dışı olarak Şirket Sicil Defteri'nde hisse devri ve hissedarlıktan çıkarma işlemleri gerçekleştirdiği iddia edilmiştir.

Savcılık, küçüklerin sözleşme yapma ehliyetlerinin Türk vatandaşı olduklarından ve Türkiye'de ikamet ettiklerinden dolayı Türk hukukuna tâbi olduğu ve yine KKTC'de ikamet etmedikleri için Fası 277'nin mahkeme emri gerektiren hükmünün uygulanamayacağı yönündeki davacıların iddialarını değerlendirmiştir. Savcılık "millîterarası mal hukukuna" *lex rei sitae* prensibinin hâkim olduğunu ve hem taşınır hem de taşınmazlar için geçerli olan bu prensibin Türk hukukunda da KKTC hukukunda da kabul edildiğini ifade etmiştir. *Lex rei sitae* aynı hakkın ve yükümlülüklerin kapsamını, malın hukuki niteliğini ve benzeri meseleleri örneğin devredilmesinin mümkün

⁵¹ Yasa metni için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa>, erişim tarihi: 26.07.2025

olup olmadığını idare eder. Keza bir malın taşınır veya taşınmaz olup olmadığı noktasında da *lex rei sitae* devreye girer.⁵² Bu noktada şunu eklemek gerekir ki, KKTC Yargıtay'ı şirket hisselerini taşınır mal olarak nitelendirmektedir.⁵³

Savcılık, davacı Şirket'in KKTC'de kayıtlı bir şirket olması dolayısıyla şirket hisseleriyle ilgili bir işlemin yapılmasının mümkün olup olmadığı meselesinin hisselerin bulunduğu yer hukuku olan⁵⁴ KKTC hukukuna tâbi olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla hisse devri hisselerin bulunduğu yer hukuku olan KKTC hukuku tarafından idare edileceğinden, küçüklerin ahvali şahsiyelerini düzenleyen Türk hukukunun bu davaya uygulanması mümkün değildir iddiasında bulunmuştur. Ayrıca Fasil 277'de adı geçen yerleşim yeri kaza mahkemesi sadece yetkiye ilişkin bir kuraldır, Yasanın uygulanması ile alakası yoktur ifadesini kullanan Savcılık, Fasil 277 md. 19'daki mahkeme emrini gerekli kılan hükmün küçüklere uygulanmasını engelleyen herhangi bir düzenleme bulunmadığına da vurgu yapmıştır.

Gerek davacıların gerekse Savcılık makamının iddialarını değerlendiren Mahkeme, davacıların birinci dava için taleplerini reddetmiş, ikinci ve üçüncü dava da birinci davanın sonucuna bağlı olduğundan, onlar için de red kararı vermiştir.

Bu karar davacılar tarafından istinaf edilmiş ve üç yargıçlı YİM karşısında görülmüştür. İstinaf gerekçelerinden ilki Fasil 113 Şirketler Yasası'na⁵⁵ göre Mukayyitliğe yapılan müracaat ve bildirimler için mahkeme emrine gerek olmadığı şeklindedir. Ayrıca Fasil 113 özel ve yeni bir yasa olduğundan Fasil 277'nin ilgili hükümlerini yürürlükten kaldırıldığı ileri sürülmüştür. İlk derece mahkemesi ola-

⁵² KKTC hukukunda hangi malların taşınmaz olarak kabul edildiği Fasil 224 md. 2 altında düzenlenmiştir. Yasa metni için bkz. Taşınmaz Mal (Tasarruf, Kayıt ve Kıymet Takdiri) Yasası <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa/index>, erişim tarihi: 13.03.2025. Bir malın taşınır mı yoksa taşınmaz mı olduğuna İngiliz hukukunda *lex situs* karar verir. Bkz. Briggs, s. 205; McClean/Beevers, s. 394; Clarkson/Hill, s. 419.

⁵³ Bu konudaki Yargıtay/Hukuk 1/97 D. 19/98 Sayılı Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar>, erişim tarihi: 13.03.2025.

⁵⁴ Bu konuda Güney Kıbrıs'taki yaklaşımın da aynı yönde olduğu hususunda bkz. Neocleous/Koundourou/Tsikkini, s. 888.

⁵⁵ Yasa metni için bkz. <https://rkmmmd.gov.ct.tr/MEVZUAT>, erişim tarihi: 24.02.2025.

rak görev yapan YİM'in küçüklerin hisse devrinin geçerliliği ile ilgili tesbitinin, böyle bir talep olmadığından ve özel hukuka ilişkin olduğundan hatalı olduğu iddiasında bulunulmuştur. Fasil 277 md. 19 hükmünün Türkçe çevirisinin yanlış olduğu iddiasının Mahkemece dikkate alınmamış olması da istinaf gerekçeleri arasında yer almıştır. İngilizce metindeki ifadenin, Şirketler Yasası ve *Common Law* hükümleri ışığında değerlendirilmesi halinde somut, taşınır mal ifadesinin, elle tutulabilir taşınır malları kastettiğinin anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu bağlamda hisselerin elle tutulamayan taşınır mallar olmalarından dolayı, ilgili maddenin ilk fıkrasına değil ikinci fıkrasına tâbi oldukları ve dolayısıyla da mahkeme emrine ihtiyaç olmadığı iddia edilmiştir. Ayrıca madde 19 gereği istenen mahkeme emrinin mutlak olmadığı; çünkü, Şirketler Yasası'na göre hisse devir ve kayıtlarını gösteren belgenin Şirket Sicil Defteri olduğu ve bu davada da devir ve kayıtların zamanında ilgili Deftere işlendiği öne sürülmüştür. Bahse konu kayıtlardan mağdur olduğunu iddia eden kişinin bir hukuk mahkemesinden zararının giderilmesini talep etmesi gerektiği de ifade edilmiştir.

Bir diğer iddia ise yine Fasil 277'nin KKTC'de ikamet etmeyen küçüklere uygulanamayacağı ve ilk derece mahkemesinin bunu tespit etmemekle hata yaptığı yönünde olmuştur. KKTC'de kayıtlı şirketin statüsünün *lex loci* olarak⁵⁶ KKTC hukuku tarafından belirleneceği ve bu bağlamda uygulanması gereken yasanın Şirketler Yasası olduğu, bu yasa dışındaki bir yasanın uygulanmasını öngören herhangi bir milletlerarası özel hukuk kuralı olmadığı yönünde bir savunma da yapılmıştır. İstinaf gerekçeleri arasında taşınır mallar için *lex rei sitae* kuralının dikkate alınmasının hatalı olduğu da yer almıştır. Bu çerçevede KKTC'de *Common Law*'un bir parçası olarak uygulanan İngiliz Milletlerarası Özel Hukuk Hükümleri'nin menkul kıymetler için (*chose-in-action*/elle tutulamayan taşınırlar), diğer bir ifadeyle soyut mallar için öngördüğü kuralın *proper law of assignment* (uygun temlik hukuku) olduğu ileri sürülmüştür. Hisselerin taşınır mal oldukları kabul edilse ve *lex situs* dikkate alınsa dahi, ilk derece mahkemesinin yanlış bir vasıflandırma yaptığı iddia edilmiştir. Vasıflandırma neticesinde uyuşmazlığın sözleşme yapma ehliyeti ile ilgili olma-

⁵⁶ Neocleous/Koundourou/Tsikini, s. 895.

sından dolayı şahsın hukukunu düzenleyen ikametgâh hukuku⁵⁷ tarafından belirlenmesi ve küçükler Türkiye’de ikamet ettiklerinden dolayı sözleşme yapma ehliyeti meselesi Türk hukukuna göre değerlendirilmeliydi denilmiştir. Her durumda mahkeme emri gerekir sonucuna varılsaydı dahi, ikametgâh mahkemesinden temin edilmiş olduğunun kabulü gerekirdi iddiası öne sürülmüştür. Son olarak da sözleşmenin yapıldığı yer olan Türkiye’de gerçekleştirilen hisse satış ve devir sözleşmesinin Türk hukukuna uygun olarak yapıldığını ve bu bağlamda Şirket Sicil Defteri’ne kaydedildiğini ve her iki işlemin de geçerli olduğunu ilk derece mahkemesinin kabul etmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

İstinaf mahkemesi olarak toplanan YİM’in istinaf gerekçeleri ile ilgili değerlendirmeleri incelendiğinde, Fası 277 ile Fası 113’ün konularının birbirinden tamamen farklı olduğu, Fası 113’ün Fası 277’yi değiştirdiğinin kabulünün mümkün olmadığı, kaldı ki buna ilişkin herhangi bir düzenlemeye de Fası 113’te rastlanmadığının ifade edildiği görülür. Mahkemenin bu bağlamdaki tesbitleri Fası 277 genel bir yasa olduğu, aynı konuda yeni bir yasa yapılabileceği kadar yürürlükte olduğu yönündedir. Çocuklarla ilgili hisse devri konusu olacağına Fası 277 hükümlerinin uygulanmasının Fası 113’ün uygulanması ile çelişki doğurmadığı ve iki yasanın birlikte uygulanabileceği mahkemenin değerlendirmeleri arasındadır. Mahkeme ayrıca Fası 113’te çocukların hisse devri için özel bir hüküm öngörülmediğinin de altını çizmiştir.

Mahkemenin ele aldığı bir diğer konu hisse devrinin hangi hukuka tâbi olması gerektiğidir. Bu bağlamda hisse senetlerinin devrinin şirketin kayıtlı adresinin bulunduğu yer hukukuna tâbi olması hususu üzerinde durulmuştur; çünkü, bir şirket ile en sıkı ilişkili hukuk kayıtlı bulunduğu yer hukukudur. Şirket hisselerinin devri sicil defterinde kayıt değişikliği yaparak gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle hisselerin devri defterin tutulduğu yer hukukuna tâbi olmalıdır. Dolayısıyla Şirket KKTC’de kayıtlı olduğundan ve Şirket Sicil Defteri KKTC’de tutulduğundan, hisse devrine ilişkin işlemler KKTC hukukuna tâbi

⁵⁷ Ortak Hukuk’ta şahsi statü olarak ikametgâh hukuku kabul görmektedir. Bkz. McClean/Beevers, s. 4, 26; Clarkson/Hill, s. 19; Briggs, s. 223; North/Fawcett, s. 134.

olmalıdır. Mahkeme bu konuda İngiliz doktrinine atıf yaparak incelemelerini sürdürmüştür.⁵⁸

Mahkeme Mukayyitliğin kaydı reddetmesine ilişkin olarak da şu değerlendirmelerde bulunmuştur: Fasil 113'e göre şirket hissedarları Şirket Sicil Defteri'ne kayıt edilmelidir. Bu kayıtlar Şirketler Mukayyitliği'ne dosyalanan raporlarda gösterilir; ancak, hissedar kayıtları ile ilgili olarak Mukayyidin müdahale yetkisi yoktur. Dolayısıyla Mukayyide küçüklerin hisse devri konusunda Fasil 277'ye uyulmadığı gerekçesiyle red yetkisi veren herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak içtihatlardan hareketle Mukayyidin ibraz edilen evrakların şirket ana sözleşme ve tüzüğüne uygunluğunu denetleme ve takdir yetkisi kullanma imkânı olduğu kabul edilmektedir. Mukayyidin Yasanın gerekliliklerine uyulmadığı zaman kaydı reddedebileceği Mahkemece ifade edilmiştir. Fasil 113'e uygunluğu denetleyen Mukayyit, yürürlükteki başka bir yasaya uygunluk denetimini de yapabilmelidir. Dolayısıyla Mukayyidin red işleminde hatası yoktur.

Mahkeme, Şirket hisselerinin taşınır mal olmadığı yönündeki iddiaya ilişkin olarak mahkeme içtihatlarından örnek vermek suretiyle hisselerin taşınır mal olarak kabul edildiklerinin altını çizmiştir. Dolayısıyla, taşınır mal olarak nitelendirilen hisselerin Fasil 277 md. 19 uyarınca devirleri mahkeme emrini gerekli kılmaktadır. Mahkeme emri gerekse bile ikametgâh mahkemesi olan Türkiye mahkemelerinin yetkili olduğu iddiası hakkında ise Mahkeme, Fasil 277 md. 2'ye göre yetkili mahkemenin küçüklerin ikametgâhlarının bulunduğu yer mahkemesi olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla İstanbul mahkemesinin yetkisine ilişkin tereddüt olmamakla birlikte, İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesi'nden alınan tespit kararı Fasil 277 md. 19'da öngörülen karar niteliğinde olmadığı gibi, KKTC hukukuna göre bir mahkeme emrinin gerekip gerekmediğine yabancı bir ülke mahkemesinin tespit kararı ile hüküm vermesi imkânı da yoktur. Küçükler KKTC'de mukim olmadıklarından Mahkemeler Yasası md. 24/1/c'ye bakmak

⁵⁸ Kayıt ile devri mümkün olan hisseler için hisselerin bulunduğu yer kaydın tutulduğu yerdir. Bu durumda mülkiyet sicile kayıtlı tesis edilir ve devredilir. Devreden isminin devralanın ismiyle değiştirilmesi neticesinde mülkiyetin devri gerçekleşmiş olur. Bu da şirketin ikametgâhının bulunduğu yerle bağlantılıdır. Şirket sicil defteri de normal olarak şirketin merkezi işyerinde tutulur. Bkz. North/Fawcett, s. 969.

gerekecektir. Buna göre KKTC dışında ikamet edenlerle ilgili olarak yetkili mahkeme Lefkoşa Kaza Mahkemesi'dir. Ayrıca dava sebebi KKTC'de kayıtlı bir şirketin hisse devri olduğundan, KKTC mahkemelerinin yetkili olduğunun kabulü gerekir. Tüm bunlar ışığında YİM Mukayyidin mahkeme emri istemekle hata yapmadığını kabul etmiştir. Sonuç itibarıyla YİM istinaf talebini reddetmiştir.

İncelenen mahkeme kararının özünde hisse senetlerinin devrine hangi hukukun uygulanacağı ve bu bağlamda hisselerinin devri gündeme gelen küçükler adına yapılan işlemin geçerli olup olmadığı hususları yer almaktadır. Küçüklerin hisselerinin yasal temsilcileri tarafından satılabilmesi Fası 277 uyarınca mahkeme emri gerektirmektedir. Kanaatimize bahse konu kural doğrudan uygulanan kural niteliğinde olup, yabancılık unsuru içerip içermediğine bakılmaksızın mahkeme tarafından ilgili her uyuşmazlığa uygulanması gereken bir kuraldır. Her ne kadar YİM Fası 277 md. 19/1/a için böyle bir değerlendirme yapmamışsa da, davacıların itirazları karşısında, bahse konu maddenin uygulanması gerekliliğini hisse senetlerinin devrine şirket sicil defterinin bulunduğu yer hukuku olan KKTC hukuku uygulanır yorumuyla ortaya koymuştur. Mahkeme şirket sicil defterinin bulunduğu yer bağlama noktasına ulaşırken de en sıkı ilişkili hukuk bağlama kuralına göndermede bulunmuştur. Bu çerçevede "*lex rei sitae*" prensibinden bahsedilmiş, keza bir malın taşınır mal olup olmadığının tesbitinde de adı geçen prensipten yararlanılacağı ortaya konulmuştur. Şirket hisselerinin taşınır mal olarak nitelendirilmesinin temelinde de İngiliz hukuku yer almaktadır. Buna göre somut taşınır mallara uygulanan kanunlar ihtilâfı kuralları hisse senetlerine de uygulanır.⁵⁹

Fiil ehliyetine ilişkin değerlendirmelerin kabul edilebilir nitelikte olmadığı ifade edilmelidir. Türk hukukunda fiil ehliyeti ilgilinin milli hukukuna tâbiyen, İngiliz hukukunda ikametgâh hukukuna tâbidir. Küçüklerin ikametgâhı İstanbul'dadır, dolayısıyla hisse devrini ön gören sözleşmenin ehliyet bakımından değerlendirilmesi noktasında Türk hukuku dikkate alınmalıdır. Hisse devrinin KKTC hukukuna tâbi olması başka bir mesele, hukuki işlem için gereken fiil ehliyeti başka bir meseledir. Dolayısıyla şirket sicil defterinin bulunduğu yer hukuku olan KKTC hukukunun ehliyete uygulanmasına imkân yok-

⁵⁹ Briggs, s. 211.

tur. Ancak, yukarıda da değinildiği üzere, Fasil 277 md. 19 hükmü, devletin sosyal politalarının bir yansıması olarak düşünüldüğünde ve bu bağlamda çocuğun üstün yararı ilkesi dikkate alındığında, doğrudan uygulanan kural olarak nitelendirilip meseleye uygulanmasında hiçbir tereddüt yoktur. KKTC hukukunda doğrudan uygulanan kuralın uygulanmasının söz konusu olabileceğine ilişkin değerlendirme-mizi Yargıtay/Hukuk 8/87 sayılı karar incelenirken yapmıştık.

Her ne kadar yetkiye ilişkin bir değerlendirme olsa da, Yüksek Mahkeme'nin Fasil 277 md. 2'ye göre yetkili mahkemenin küçüklerin ikametgâhlarının bulunduğu yer mahkemesi olduğu ve İstanbul mahkemesinin yetkisine ilişkin tereddüt olmadığına ilişkin ifadesi dikkat çekicidir. KKTC hukukundaki bir yetki kuralından hareketle Türk mahkemelerinin yetkili kılınması mümkün değildir. Bu noktada davacıların Fasil 277'nin çocukların ikametgâhlarının bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olduğuna ilişkin düzenlemesinden hareketle çocukların ikametgâhları KKTC'de olmadığından Fasil 277'nin uygulanamayacağına ilişkin iddiaları da yetki ile uygulanacak hukuk konularının karıştırılmasının tipik bir örneği olarak karşımıza çıkmıştır.

Gerek alt derece mahkemesinin yargılama sürecinde, gerekse YİM'in istinaf incelemesinde İngiliz milletlerarası özel hukuk ilkelere ve doktrinine atıf yaptığını da bir kez daha vurgulamak gerekir. Ancak, özellikle bu kararın bir milletlerarası özel hukuk yasasının olmayışının yargılama sürecinde sıkıntılara yol açabileceğinin görülmesi açısından önem arz ettiği kanaatindeyiz. Temelde hisse devri ve ehliyet konularından kaynaklanan bir uyuşmazlık olmakla birlikte, iddia ve değerlendirmeler sorunun belli bir çerçeve içinde kalmasına engel olmuştur. İddia ve savunma farklı farklı bağlama kuralları öne sürmüş, Mahkeme de tümünü değerlendirmek adına uzun bir uğraş içine girmiştir. Özellikle yetki ve uygulanacak hukuk ayrımının netleştirilmesi, bir devletin iç hukuk kurallarıyla bir başka devletin mahkemelerinin yetkili kılınamayacağı tesbitinin tam olarak yapılamaması ve doğrudan uygulan kural kavramı ve milletlerarası özel hukuktaki rolünün ortaya konulamamış olmasının yargı sürecini zorlaştırdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda kanunlar ihtilâfı kurallarının sistematik bir şekilde düzenlendiği ve gerekli haller için özel yetki kurallarını da bünyesinde barındıran bir milletlerarası özel hukuk ve usul hukuku yasasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

D. İngiliz Ahkâm-ı Umumiye Hukuku Bağlamında Uygulanacak Hukuk (D. 40/2015, Yargıtay/Hukuk No: 6/2012)⁶⁰

Dava konusu Türkiye'deki hukuki meselelerle ilgili bazı işleri yapmak üzere Mersin Barosu'na kayıtlı bir avukatla Avukatlık Ücret Sözleşmesi yapılması ve sözleşmenin gereklerini yerine getiren avukata ücretinin ödenmemesine ilişkindir. Davacı avukat ücretinin ödenmesi için Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nde dava açmış, davalı taraf ise Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nin davaya bakmaya yetkisinin olmadığını ileri sürerek itiraz etmiştir. İtirazı haklı bulan Mahkeme, davayı reddetmiştir. Bunun üzerine davacı taraf istinafa başvurmuş ve mesele Yargıtay sıfatıyla toplanan Yüksek Mahkeme'nin önüne gelmiştir. Bahse konu dava her ne kadar yetkiye ilişkinse de, Yüksek Mahkeme'nin kanunlar ihtilâfına dair yapmış olduğu değerlendirmeler bakımından kanaatimizce son derece önemlidir.

Yukarıda da açıklandığı üzere, Mahkemeler Yasası'nın 38. maddesine göre, KKTC mahkemelerinin uygulayabileceği mevzuat arasında "ahkâm-ı umumiye" de yer almaktadır ve bu ifadeyle kastedilen İngiliz Ortak Hukuku'dur. Bu bağlamda İngiliz milletlerarası özel hukuk kuralları İngiliz Ortak Hukuku'nun bir parçası olduğundan, KKTC mahkemeleri tarafından uygulanabilecek kurallar arasında yer almaktadır. Mahkeme 1963'ten önce İngiliz milletlerarası özel hukuk kurallarının Kıbrıs'ta uygulandığına da vurgu yaparak *Patiki v. Patiki*⁶¹ davasına atıfta bulunmuştur. Yüksek Mahkeme, bahse konu karardan beri İngiliz Ahkâm-ı Umumiye Hukuku'nun bir parçası olan milletlerarası özel hukuk ilkelerinin yabancı unsurlu uyuşmazlıklar bakımından uygulanacak ilkeler olarak kabul edildiklerinin altını çizmiştir. Mahkeme bu tespitini şu şekilde ifade etmiştir: "İngiliz Devletler Hususi Hukuku Kuralları, İngiliz Ahkamı Umumiye Hukukunun parçası olduğuna ve bu kurallar 1963'ten önce Kıbrıs'ta uygulandığına göre, uygun ve adil durumlarda bu kuralların KKTC'de uygulanacağına şüphe yoktur". Yüksek Mahkeme öncelikle konuya ilişkin yasal düzenlemenin uygulanması gerektiğini; ancak, yasanın uygulanmasının telafisi mümkün olmayacak bir adaletsizliğe yol açacağı hususunda Mahkemenin ikna

⁶⁰ Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

⁶¹ Karar için bkz. https://www.bailii.org/uk/cases/UKPC/1955/1955_32.html, erişim tarihi: 13.03.2025.

edildiği durumlarda, ahkâm-ı umumiye ve nisfet hukuku ilkelerinin dikkate alınabileceğine vurgu yapmıştır.

İncelenen kararda, Yüksek Mahkeme Ortak Hukuk geleneğini sürdürerek kararını mahkeme içtihadına dayandırmış, İngiliz hukukunda kabul gören milletlerarası özel hukuk ilkelerinin KKTC mahkemeleri tarafından uygulanabilecek ilkeler olduklarının altını çizerek, KKTC hukukunda bir milletlerarası özel hukuk yasası olmayışından kaynaklanan boşluğun nasıl doldurulacağını açıkça ortaya koymuştur.

E. Sözleşmeden Doğan Uyuşmazlığa ve Taşınmaz Üzerindeki Aynı Haktan Kaynaklanan Uyuşmazlığa Uygulanacak Hukuk (D. 22/2020, Yargıtay/Hukuk No: 114/2017)⁶²

Davacı Güney Kıbrıs'ta kurulmuş ve merkezi Güney Kıbrıs'ta bulunan bir ticaret şirkettir. Bahse konu şirket KKTC'de taşınmaz mal bırakmış bir tüzel kişidir. Bu sebeple KKTC Anayasası md. 159/4'e dayalı olarak Taşınmaz Mal Komisyonu'na⁶³ başvuruda bulunmuş, neticesinde de taşınmazı üzerine 1974 öncesi konulan ipoteğin kaldırıldığının ispatı gerekmiştir.⁶⁴ Davacı şirket 2014 yılında KKTC alt derece mahkemesinde dava açmış ve Kıbrıs Bankası lehine tesis edilmiş olan Gazimağusa'daki kendi taşınmazı üzerindeki ipoteğin Gazimağusa Tapu Dairesi tarafından kaldırılması talebinde bulun-

⁶² Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

⁶³ Taşınmaz Mal Komisyonu KTFD'nin kurulduğu tarihte terk edilen ve KKTC sınırlarında bulunan taşınmaz mallar üzerinde hak iddia edenlerin bu iddialarını değerlendirme, hakkın varlığı halinde malın iadesi, takası veya alacağın tazminine ilişkin karar verme yetkisini haiz komisyondur. Komisyon, Anayasanın 159'uncu maddesinin (1)'inci fıkrasının (B) bendi Kapsamına Giren Taşınmaz Malların Tazmini, Takası ve İadesi Yasası tahtında kurulmuştur. Yasa metni için bkz. https://tamk.gov.ct.tr/Portals/37/67-2005yasaTR_1.pdf, erişim tarihi: 20.02.2025.

⁶⁴ Anayasanın 159'uncu maddesinin (1)'inci fıkrasının (B) bendi Kapsamına Giren Taşınmaz Malların Tazmini, Takası ve İadesi Yasası md. 6/5 uyarınca Taşınmaz Mal Komisyonu "...Üzerinde hak iddiasında bulunulan taşınmaz malın 20 Temmuz 1974 tarihinden önce herhangi bir ipotek ve/veya yetkili bir mahkeme hükmü veya emri gereğince, konan bir haciz veya başka türlü bir engelle kısıtlı olup olmadığı, kısıtlı ise, kısıtlamanın kimin lehine olduğu ve borç miktarı ile faiz oranının ne olduğu, borcun hangi tarihten beri yürürlükte olduğu, ödenmiş kısmı varsa ne zaman ve ne miktarda ödendiği.." hususunda herhangi bir makul şüpheye mahal bırakmayacak şekilde tatmin olmalıdır.

muştur. Bu bağlamda Davacı 1979 yılında Güney Kıbrıs'ta çıkarılan 24/1979 sayılı "Borçluları Rahatlatma (Geçici Hükümler) Yasası" ile 1974 Barış Harekâtı'ndan sonra Kuzey Kıbrıs'ta kalan taşınmazları üzerindeki yükümlülüğün kaldırıldığını ileri sürmüş ve Banka lehine tesis edilmiş olan bahse konu yükümlülüğün iptalini Gazimağusa Kaza Mahkemesi'nden talep etmiştir. Davacı avukatı iddiasına gerek KKTC'de, gerekse Güney Kıbrıs'ta milletlerarası özel hukuka ilişkin bir yasa bulunmadığı için hukukun genel ilkelerinin ve Ortak Hukuk prensiplerinin uygulanması hususunu eklemiştir. Bu prensipler dikkate alındığında ise borcun ve ipoteğin doğumuna yol açan sözleşme Güney Kıbrıs'ta kurulduğundan ve yine ifa yeri Güney Kıbrıs olduğundan, ayrıca sözleşmenin tarafları Güney Kıbrıs'ta ikamet ettiklerinden Güney Kıbrıs hukukunun uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Buna göre de Güney Kıbrıs mevzuatında yer alan "Borçluları Rahatlatma Yasası"nın uygulanarak ipoteğin kaldırılması gerektiği iddia edilmiştir.

Davalı taraf olan Banka Mahkemede hazır bulunmamış, Gazimağusa Tapu Dairesi davaya Mahkemece taraf yapılmış ve bunun üzerine KKTC Başsavcılığı itirazname dosyalamıştır. Başsavcılık talebe karşı adı geçen "Borçluları Rahatlatma Yasası" uyarınca yükümlülüğün kaldırıldığına dair bir düzenleme olmadığı gibi, borcun ödendiğine dair bir belgenin de ibraz edilmemiş olması dolayısıyla talebin reddini istemiştir. Şunu da eklemek gerekir ki, Başsavcılık KKTC mevzuatının uygulanması gerektiğini ileri sürmüş ve Güney Kıbrıs'ta çıkarılmış olan bahse konu Yasanın uygulanmasına itiraz etmiştir. Bunun üzerine Gazimağusa Mahkemesi Başsavcılığın iddialarını haklı bulup davacının talebini reddetmiştir. Alt derece mahkemesinin kararı üzerine davacı şirket istinafa başvurmuştur. Davacı avukatı borcun ödenmediğini; ancak, adı geçen Yasa uyarınca davacının borcu ödeme yükümlülüğünün ortadan kalktığını öne sürmüştür. Bu iddialar karşısında Savcı ise, Taşınmaz Mal Yasası md. 36'yı⁶⁵ dayanak göstererek, hukukun genel

⁶⁵ Taşınmaz Mal Yasası md. 36 hükmü şu şekildedir: "(1)(a)İpotekli alacaklının, ipotekle teminat altına alınan yükümlülüğün ödenmesi veya ortadan kalkmasına rağmen 35. maddede gösterildiği şekilde ipoteği kaldırmayı red veya ihmal etmesi; veya
(b) İpotekli alacaklının, vadesi gelen ipotekli borç için ödenmesi gerekli ödemeyi kabul etmeyi ve ipoteği kaldırmayı reddetmesi veya;

ilkelerinin veya Ortak Hukukun uygulanmasının mümkün olmadığını, bunun nedeninin ise bahse konu ilke ve kuralların KKTC’de yürürlükte olan mevzuata, bu durumda Taşınmaz Mal Yasası md. 36’ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla Güney Kıbrıs yasalarının uygulanma imkânı yoktur, davacı borcun ödendiğine ya da ipoteğin kalktığına dair herhangi bir belge ibraz edemediğinden istinaf talebi reddedilmelidir.

Yargıtay olarak toplanan Yüksek Mahkeme, Gazimağusa Kaza Mahkemesi’nin dava konusu borç ve borca bağlı ipoteğin ortadan kalktığı yönündeki iddianın milletlerarası özel hukuk açısından değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Akabinde, Mahkeme şu sorulara yanıt aramıştır: Güney Kıbrıs mevzuatının parçası olan 24/1979 Sayılı “Borçluları Rahatlatma (Geçici Hükümler) Yasası” KKTC mahkemeleri tarafından uygulanabilir mi? İpoteğin iptaline hangi hukuk uygulanacaktır? Yukarıda da belirtildiği üzere, KKTC mahkemelerinin uygulayacağı mevzuat KKTC Anayasası’nda ve 9/1976 Sayılı Mahkemeler Yasası’nda hüküm altına alınmıştır. Bunu dikkate alan Mahkeme davacının sözünü ettiği “Borçluları Rahatlatma Yasası”nın, KKTC mahkemeleri tarafından uygulanabilecek mevzuat arasında yer almadığına dikkati çekmiştir. Her ne kadar bu değerlendirme ilk bakışta yabancı hukukun uygulanmasını engeller nitelikte görünse de, aslında Mahkeme, belli bir tarihe kadar (21 Aralık 1963) yürürlüğe giren Kıbrıs Cumhuriyeti yasalarının mevzuatımızın parçasını oluşturmamasından dolayı, 1979 tarihli olan Borçluları Rahatlatma Yasası’nın bu kapsamda olmadığını tespit etmiştir.

Davacı uygulanacak hukuka dair iddiasını Yüksek Mahkeme önünde de devam ettirmiş ve İngiliz doktrinine atıfta bulunmuştur. Buna göre: “Belli bir ülkede doğan bir borç ya da sorumluluğun son bulmasının da bahse konu ülke hukukuna tabi olacağı konusunda

(c) İpotekli alacaklının ipotek yerinin bilinmemesi veya dağılmış bir şirket veya ortaklık olması veya ölmüş olması ve kişisel temsilcileri ile mirasçılarının bilinmemesi ve bu hallerin birinde, gerek ipotekli borçlunun, söz konusu nedenlerin herhangi birinden ötürü ödeme vadesi gelen ve ipotek ile teminat altına alınmış olan meblağın hak sahibine ödenmesi olanağının bulunmaması gerekse ipotek ile teminat altına alınan yükümlülüğün ödenmesi veya ortadan kalkması; halinde ipotekli borçlu, Kaza Mahkemesine başvurarak bir ipotek iptal emri ısdarı için istemde bulunabilir...”

şüphe yoktur. Böyle bir son bulma, yalnızca öngörülen çarelere veya uygulanmasını temin edecek usule müdahale etmiyorsa, sadece bahse konu ülkede değil başka ülkelerde de talebe ilişkin etkili bir yanıt olacaktır”⁶⁶. Bu iddia karşısında Savcılık ise, ipotekli taşınmazın bulunduğu yer hukukunun uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme “sözleşmenin yapıldığı yer hukuku” ilkesinin genel kabul gören bir prensip olduğuna vurgu yapmış⁶⁷ ve taraflar aralarındaki sözleşme ilişkisine uygulanacak hukuku seçmedikleri sürece, sözleşmeye uygulanacak kanunun sözleşmenin yapıldığı yerin kanunu olduğunun altını çizmiştir.

Mahkeme değerlendirmesinin devamında bir başka milletlerarası özel hukuk prensibine daha yer vermiştir. O da *lex rei sitae* prensibidir. Bu prensip taşınmaz malların bulundukları yer hukukuna tâbi olmalarını öngörmektedir. Dolayısıyla taşınmaz mal üzerindeki ipotekle ilgili olarak da adı geçen prensibin esas alınması gerekmektedir. Bu prensipten hareket edildiğinde, 11/1978 Sayılı Taşınmaz Mal (Devir ve İpotek) Yasası’nın 36. maddesi uygulama alanı bulmaktadır. Madde ipotegin mahkeme tarafından iptalini düzenlemektedir. İlgili düzenleme ipotegin kalkması için borcun ödenmesini, ya da son bulmasını hüküm altına almaktadır. Dolayısıyla ipotegin mahkeme tarafından iptal edilebilmesi için, *lex rei sitae* prensibi dikkate alınarak, borcun ortadan kalkıp kalkmadığının tespiti gerekmektedir.

Mahkeme kararında “yabancı ülke mevzuatının doğurduğu hukuki bir sonucun ülkemizde uygulanmasında engel olmadığı, bununla birlikte, hukuki sonucun mevzuatımızın bahsettiği hak ve yükümlülüklerle bağdaştığı ve çelişmediği oranda uygulanabilir” olduğuna

⁶⁶ Alber Venn Dicey, *Dicey’s Conflict of Laws*, 7th Edition, Stevens, 1958, p. 805 D. 22/2020, Yargıtay/Hukuk No: 114/2017 Sayılı karardan naklen. Bahse konu kitabın İngiliz mahkemeleri tarafından da temel referans kaynağı olarak kabul edildiği yönünde bkz. Briggs, s. 3.

⁶⁷ İngiliz hukukunda tarafların hukuk seçimi yapmış olmaları halinde bu seçime itibar edileceği bu konudaki en bilinen dava olan Vita Food Products Inc ve Unus Shipping Co Ltd. Davasında ortaya konmuştur. Bahse konu davada yargıç Wright, iyi niyete ve hukuka dayalı olan ve kamu düzeni ihlali olmayan durumlarda tarafların açık olarak seçtikleri hukukun dikkate alınması gerektiğine vurgu yapmıştır. Karar için bkz. Vita Food Products Inc v Unus Shipping Co Ltd (1939) AC 277 (PC), at p 290.

vurgu yapmıştır. Ancak ipoteğin iptali için 11/1978 Sayılı Yasa gereği, borcun ödendiğinin veya ortadan kalktığının ispatı gerekir. Davacı Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tarafından çıkarılan ve davasına uygulanması gerektiğini iddia ettiği Yasanın 11/1978 Sayılı Yasa ile çelişmediği ve ipoteğin kaldırılması koşullarının sağlandığı hususlarını ispatla yükümlüdür. Davacının Mahkemeye ibraz ettiği Yasa metninde borcun ödendiğini ya da ortadan kalktığını gösterir nitelikte açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle davacı iddiasını ispat edememiştir. Kaldı ki, esas alınması gereken mevzuat ipotekli taşınmazın bulunduğu yer mevzuatıdır. Taşınmaz KKTC sınırları içinde olduğundan, uygulanması gereken hukuk KKTC hukukudur. Bu nedenle davacının iddiasını dayandırdığı “Borçluları Rahatlatma Yasası”nın 11/78 Sayılı Yasa kurallarından bağımsız olarak uygulanabilirliği söz konusu olamaz. Mahkeme alt derece mahkemesinin kararında hata olmadığına ve istinafin reddine karar vermiştir.

Yüksek Mahkeme’nin yaptığı değerlendirmeler ve aldığı karar göz önünde bulundurulduğunda, yine İngiliz hukukunda benimsenmiş olan milletlerarası özel hukuk ilkelerinin dikkate alındığını söylemek yanlış olmayacaktır. Mahkemenin yaklaşımından hareketle bahse konu ilkelerin yabancı hukukun uygulanmasını öngörmesi halinde bunun da mümkün olduğu söylenebilecektir. Ancak bu ilkelerin hakim hukukunu işaret ettiği bir durumda, Mahkemeler Yasası md. 38’in öngördüğü hükmün dışına çıkmak mümkün olmayacaktır. Buradan hareketle, bir kez daha KKTC hukukunda milletlerarası özel hukuka ilişkin bir yasa olmamasından kaynaklanan boşluğun, milletlerarası özel hukukta genel kabul gören ilkelerle doldurulmaya çalışıldığı, bunu yaparken de İngiliz Ortak Hukuku’ndan hareket edilip, İngiliz doktrininin yorumlarından faydalandığı sonucuna varılabilecektir. Keza KKTC Yargıtayı Ortak Hukuk uygulamalarının bir uzantısı olarak yabancı unsurlu davalara ilişkin önceden vermiş olduğu kararlara da atıf yapmakta, bu kararları referans olarak kullanmaktadır.

Davacının yabancı hukuku diğer bir ifadeyle “Borçluları Rahatlatma Yasası”nın uygulanması gerektiğini ileri sürdüğüne de dikkati çekmek gerekir. Davacı yabancı hukukun uygulanmasını ileri sürmüş olmakla birlikte, bu hukukun uygulanması gerekliliğine Mahkemeyi ikna edememiştir. Bu noktada mahkeme *lex rei sitae* prensibine dayanmış, uygulanması gereken hukukun da KKTC hukuku olduğunu tespit

etmiştir. Genel kabul gören taşınmazın bulunduğu yer hukuku bağlama kuralının uygulanmış olması kanaatimizce Yüksek Mahkeme'nin kanunlar ihtilâfı konusuna vermiş olduğu önemin bir sonucudur.

Mahkeme değerlendirmelerini yaparken sözleşmeye hangi hukukun uygulanacağı hususunu da ele almış ve tarafların hukuk seçimi serbestisi olduğuna vurgu yapmıştır. Taraf menfaatinin ön planda olduğu sözleşme ilişkilerinde hukuk seçimi serbestisinin Mahkeme tarafından kabulünü yine İngiliz Hukukuna dayandırmak mümkündür. 19. ve 20. Yüzyıllarda İngiliz mahkemeleri tarafından geliştirilen "sözleşmenin tâbi olduğu hukuk" (*proper law of the contract*) doktrini hiyerarşik bir düzen içinde olan üç kural öngörmüştür. Buna göre tarafların açık olarak seçtikleri hukuk en baştadır ve iyi niyetle, hukuka uygun olarak yapılan bu seçime kamu düzenine aykırı olmadığı sürece etki tanınmalıdır⁶⁸. Yüksek Mahkeme'nin İngiliz Hukukundan ayrıldığı nokta hukuk seçimi olmayan hallerde uygulanacak hukuka ilişkin yapmış olduğu değerlendirmedir⁶⁹. Bahse konu İngiliz doktrini açık veya örtülü hukuk seçimi olmayan hallerde sözleşme ile en sıkı ilişkili olan hukukun uygulanması gerekliliğine vurgu yaparken, Yüksek Mahkeme, en sıkı ilişkili hukuk ve bu hukukun hangisi olabileceği değerlendirmesini yapmadan doğrudan sözleşmenin kurulduğu yer hukuku bağlama kuralının genel kabul gördüğü ve esas alınması gerektiği sonucuna varmıştır. Bu noktada KKTC Yüksek Mahkemesi'nin sözleşmelerde objektif bağlama söz konusu olduğunda çağdaş yaklaşımlardan uzak kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kanaatimizce çağdaş bağlama kurallarını içeren bir milletlerarası özel hukuk yasasının kabulü hem yabancı unsurlu uyuşmazlıklara en uygun hukukun uygulanmasını sağlayacak hem de KKTC yargısının işini kolaylaştıracaktır.

⁶⁸ Clarkson/Hill, s. 170-171; North/Fawcett, s. 534; Peter Nygh, *Autonomy in International Contracts*, s. 66-69.

⁶⁹ Açık veya örtülü hukuk seçimi olmayan hallerde İngiliz hukukunda hakim olan ilke en sıkı ilişkili hukukun uygulanması yönündedir. En sıkı ilişkili hukukun tespitinde de sözleşme ile bağlantılı tüm unsurlar, özellikle ifa yeri, tarafların ikametgahları ve sözleşmenin türü dikkate alınmaktadır. Bkz. Neocleous/Koundourou/Tsikkini, s. 879.

F. Taşınmaz Mal Mirasçılığı ve Uygulanacak Hukuk (YİM 276/2018 D. 13/2022)⁷⁰

Taşınmaz Mal Komisyonu tarafından verilen, maldan mahrum kalma dolayısıyla talep edilen zarar ziyan, manevi tazminat ve malın iadesi taleplerine ilişkin başvurunun reddi kararı YİM'e taşınmıştır. Komisyon'un kararı başvuru sahiplerinin yasal mirasçı kabul edilemeyecekleri argümanına dayanmaktadır. Bahse konu başvuru sahiplerinin, diğer bir ifadeyle davacıların avukatı uyuşmazlığın yabancı unsur içerdiğinden hareket etmiştir. İddia miras meselesi şahsi bir mesele olduğundan, milletlerarası özel hukuk kurallarına göre merhumun son ikametgâhı yasalarına tâbi olduğu yönündedir⁷¹. Buna göre de uygulanması gereken yasalar GKRY yasalarıdır.

Yüksek Mahkeme davayı incelerken, davanın yabancı unsur içerdiği kabul edilip, kanunlar ihtilâfı kuralları gündeme gelse bile başvuru konusu terekeye dahil bir taşınmaz mal olduğundan, *lex rei sitae/lex situs*⁷² prensibine göre uygulanacak hukuk belirlenmelidir vurgusunu yapmıştır. Uyuşmazlığın konusunu oluşturan taşınmaz Girne sınırları içinde olduğundan, taşınmazlarla ilgili hak sahiplerinin belirlenmesinde uygulanacak hukuk taşınmazın bulunduğu yer hukuku olan KKTC iç hukuku olmalıdır. Mahkeme değerlendirmelerini İngiliz Hukukuna dayandırmıştır. Buna göre taşınmazlara kanuni miras yoluyla mirasçı olmak *lex rei sitae* prensibine tâbidir. Davacı kanunlar ihtilâfı bağlamında uygulanacak hukukun yabancı hukuk olduğunu ve GKRY mevzuatına dayanılması gerektiğini ileri sürüyorsa, yani GKRY hukukunun hakim hukukundan farklı olduğunu iddia ediyorsa, bahse konu farklılıkları olgusal sorun olarak talep taktirinde belirtmesi ve mahkemede de ispat etmesi gerekir. Farklılıkları ispat bu farklılıkları iddia eden tarafa aittir. Aksi halde yabancı hukukun hakim hukukuyla aynı olduğu varsayılır.

⁷⁰ Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

⁷¹ İngiliz Hukuku'nda ölenin son ikametgâhı hukuku bağlama kuralı taşınır mirasçılığı için geçerli bir kuraldır. Bkz. Clarkson/Hill, s. 452; Briggs, s. 221; North/Fawcett, s. 985; McClean/Beevers, s. 447.

⁷² Taşınmaz malların kanuni mirasçılık yoluyla iktisabında bahse konu taşınmazın İngiltere'de ya da yabancı bir ülkede bulunmasından bağımsız olarak *lex situs* uygulanır. Bkz. Clarkson/Hill, s. 452.

İncelenen karardan anlaşılacağı üzere, yabancı hukukun uygulanmasını isteyen tarafın bunu ileri sürmesi ve hakimın hukukundan farklı olduğunu ortaya koyması prensibine vurgu yapılmıştır. İngiliz hukukunda taşınmaz mal mirasçılığı söz konusu olduğunda genel kabul gören prensibin *lex situs* olduğunu belirtmek gerekir⁷³. Bu nedenle mirasa konu taşınmazın KKTC’de bulunuyor olması, KKTC hukukunun uygulanmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla Mahkemenin kanunlar ihtilâfına ilişkin değerlendirmesinin ve vardığı sonucun yerinde olduğu kanaatindeyiz.

G. Miras Statüsü [D. 7/2024 Yargıtay/Asli Yetki No: 14/2022 (Lefkoşa Tereke İstida No: 149/2013)]⁷⁴

Dava konusu, Malezya Yüksek Adalet Mahkemesi tarafından vasiyeti tenfiz memuru olarak atanan ve KKTC mahkemesi tarafından tekrar mühürlenmesine (*re-sealing*) izin ve emir verilen atama kararının iptali ve uygulanmasının önlenmesine yöneliktir. Bahse konu Malezyalı vasiyeti tenfiz memuru KKTC’de bir vekil tayin ederek, kendisinin vasiyeti tenfiz memuru⁷⁵ olarak KKTC’de de kabulü talebinde bulunmuştur. Konu talep Lefkoşa Kaza mahkemesi tarafından uygun bulunmuş; ancak, müteveffa KKTC’de bir bankanın %91,84 hissesine sahip olduğundan, bu durumun yasal haklarını ihlâl edeceği ve mevzuata aykırı olduğu gerekçeleriyle Merkez Bankası tarafından mesele Yüksek Mahkeme’ye taşınmıştır.

İddialara göre, Malezya mahkemesinin vasiyeti tenfiz memuru olarak tayin ettiği kişiyi değil de, vekil kıldığı kişiyi mahkemenin vasiyeti tenfiz memuru olarak tayin etmesi hatalıdır ve mahkemenin buna yetkisi yoktur. Vasiyeti tenfiz memuru hissedar konumuna geçmiştir,

⁷³ Geleneksel İngiliz milletlerarası özel hukuk kuralı taşınmazların kanuni miras yoluyla iktisabında *lex situs*’un uygulanması şeklindedir. Bkz. North/Fawcett, s. 999; Briggs, s. 221; McClean/Beevers, s. 448.

⁷⁴ Karar için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Karar/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

⁷⁵ Terekenin idaresi tereke idare memurunun yetkisini dayandırdığı ülke hukukuna tâbidir. Bkz. Neocleous/Koundourou/Tsikkini, s. 890. Genel kural terekeyi idare yetkisinin kişiye Kıbrıs dışında verildiği durumlarda, bu yetkinin Kıbrıs’ta kullanılamayacağı yönündedir. Bunun nedeni yetkinin Kıbrıs yetkili makamları tarafından verilmemiş olmasıdır. Ancak *re-sealing* bunun istisnasını teşkil etmektedir.

halbuki Uluslararası Bankacılık Birimleri Yasası'na⁷⁶ göre kimlerin hisse sahibi olabileceği bellidir ve lisansa tâbidir. Dolayısıyla yetkili olmayan bir kişi banka yönetimine girmiş ve banka da yetkisiz bu kişinin atadağı şahıslar tarafından idare edilir olmuştur. Buna karşılık yapılan itirazda, Davalı olarak gösterilen kuruluşun Banka olmadığı, dolayısıyla Merkez Bankası'nın davalıya ilişkin yetkilerinin kısıtlı olduğu veya hiç yetkisinin bulunmadığı ileri sürülmüştür. Aynı zamanda Merkez Bankası'nın bir menfaatinin de bulunmadığı iddia edilmiştir.

Tereke idare memuru olarak hareket eden davalı ise, Merkez Bankası'nın Uluslararası Bankacılık Birimleri Yasası uyarınca bahse konu bankayı denetleme yetkisi olduğunun altını çizmiş; ancak, bu yetkinin tereke konusunu kapsayacak şekilde geniş olmadığı vurgusunu yapmıştır. Ayrıca murisin ölmeden önce kendisine vekâlet verdiğini, Malezya yetkili mahkemesince tereke idare memuru olarak tayin edilen kişinin de terekenin dosyalanabilmesi için kendisine yetki verdiğini, Merkez Bankası'nın da bu durumdan haberdar olduğunu beyan etmiştir.

Mahkeme, Uluslararası Bankacılık Birimleri üzerinde denetleme yetkisi bulunan Merkez Bankası'nın bahse konu yetkiyi kullanabilmesi için hisselerin çoğunluğunun doğru kişi tarafından temsil edildiğini sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır demiştir. Dolayısıyla Merkez Bankası'nın taraf olma ehliyetine ilişkin itiraz Mahkemece yerinde bulunmamıştır.

Re-seal müessesesi Fasıl 192 Vasiyeti Tenfiz ve Tereke İdare Belgeleri (Tekrar Mühürleme) Yasası'nın⁷⁷ 3. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre Birleşik Krallık dominyonları mahkemelerince düzenlenmiş olan vasiyeti tenfiz belgesi veya terekeyi idare belgesi bir Kaza Mahkemesi'ne ibraz edilirse, bahse konu belge Mahkemece mühürlenabilir ve mühürlenmesi halinde Kaza Mahkemesi'nce verilmiş gibi KKTC'de etki doğurur. Yasa 1936 yılında yürürlüğe girmiştir. Malezya *Colonial Probates Act 1892*⁷⁸ kapsamında İngiliz idaresi altında kabul

⁷⁶ Yasa metni için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa/index>, erişim tarihi: 02.08.2025.

⁷⁷ Yasa metni için bkz. <https://mevzuat.mahkemeler.net/MEVZUAT/Yasa/index>, erişim tarihi: 13.03.2025.

⁷⁸ Yasa metni için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/55-56/6/contents>, erişim tarihi: 02.08.2025.

edildiğinden, bu ülke mahkemesince verilen belge de Fasil 192 uyarınca mühürlenebilecek belgeler arasında yer almaktadır. Mahkeme bu noktada murisin ölüm tarihinde Malezya'nın statüsünün ne olduğunun belirlenmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır. Taşınır mirasçılığının murisin ölüm tarihindeki ikametgâhı hukukuna tâbi olduğu İngiliz doktrinine atfı yapılarak Mahkeme tarafından ortaya konulmuştur. Akabinde Malezya'nın 1963 yılında Birleşik Krallığın hükümranlılığından çıktığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, Fasil 192'nin Malezya açısından uygulanabilirliğinin olmadığına hükmetmiş ve Lefkoşa Kaza Mahkemesi tarafından verilen *re-sealing* emrini iptali etmiştir. Ayrıca Malezya Yüksek Mahkemesi vasiyeti tenfiz yetkisini bir başkasına vermişken, Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nin kararda belirtilen kişi dışında birini tenfiz memuru olarak atamasını da Yüksek Mahkeme hatalı bulmuştur.

Her ne kadar bahse konu karar doğrudan kanunlar ihtilâfına ilişkin olmasa da, miras statüsüne ilişkin değerlendirme yapılmış olması açısından önemlidir. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Mahkeme, İngiliz doktrinine atfı yaparak ölenin son ikametgâhı hukukunun taşınır söz konusu olduğunda miras statüsü⁷⁹ olarak kabul edildiğini ifade etmiştir.

Karar kapsamında bir diğer dikkat çekici mesele ise 1936 tarihli Vasiyeti Tenfiz ve Tereke İdare Belgeleri (Tekrar Mühürleme) Yasası'nın yürürlükte olması ve dolayısıyla uygulanmasıdır. Bu Yasanın İngiliz Hukukunun KKTC Hukuku üzerindeki etkisinin en güzel örneklerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. Bahse konu Yasanın 3. maddesi şu şekildedir: "Majestenin dominyonlarının herhangi bir kısmındaki bir Tereke Mahkemesi veya yabancı ülkelerdeki bir İngiliz Mahkemesi bu Yasanın yürürlüğe girmesinden önce veya sonra ölen bir kişinin terekesi ile ilgili olarak vasiyeti tenfiz belgesi veya terekeyi idare belgesini tevdi ettiğinde, bu şekilde tevdi edilen vasiyeti tenfiz veya tereke idare belgesinin bir Kaza Mahkemesine ibraz edilmesi ve bir suretinin yatırılması üzerine Mahkemenin mührü ile mühürlene-

⁷⁹ İngiliz Hukukunda 200 yılı aşkın bir süredir taşınır malların mirasçılığı söz konusu olduğunda ölenin son ikametgâhı hukuku bağlama kuralı kabul görmektedir. Bkz. McClean/Beevers, s. 447; Briggs, s. 221; Clarkson/Hill, s. 452; North/Fawcett, s. 985.

bilir ve mühürlenmesinden sonra o Kaza Mahkemesince tevdi edilmiş gibi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde aynı şekilde geçerli ve etkili olur ve uygulanır". Düzenleme vasiyeti tenfiz veya tereke idare belgesinin İngiliz sömürgesi olan bir devlet mahkemesi veya yabancı ülkelerdeki İngiliz mahkemesi tarafından verilmiş olması halinde, KKTC mahkemelerinin bahse konu belgeyi yeniden mühürlemek suretiyle tanıyıp tenfiz etmesine imkân vermektedir. Günümüzde İngiliz dominyonlarının olmadığı ve Yüksek Mahkeme'nin murisin ölüm tarihini esas aldığı düşünüldüğünde, Yasanın uygulanabilirliği ciddi bir soru işareti olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen Yasa KKTC mevzuatının bir parçasıdır ve yürürlüktedir. Dolayısıyla sadece bir milletlerarası özel hukuk yasasına değil, KKTC mevzuatının tümünden ele alınıp güncellenmesine ihtiyaç vardır.

III. KKTC'DE MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK YASASINA İHTİYAÇ OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Milletlerarası özel hukukun niteliğine ilişkin çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Bahse konu teorileri üçe ayırmak mümkündür. Birinci teoriye göre milletlerarası özel hukuk egemenliklerin sınırlandırılması, diğer bir ifadeyle iki veya daha fazla egemenlik arasındaki sınır çizgisinin belirlenmesinde rol oynar. İkinci teoriye göre bu hukuk dalının önemini yabancı ülkelerde tesis edilen hakların kabulü ve uygulanmasında görmek mümkündür. Üçüncü görüş ise, bu hukuk dalını, yabancı unsur içeren davalarda, mahkemelerin olgusal durumla en yakından bağlantılı hukuk sistemini bulmalarına rehberlik eden bir dizi kural olarak nitelendirmektedir⁸⁰. Tüm bu teorilerden hareketle milletlerarası özel hukukun amacını ortaya koymak gerekirse, bu amacın "hukuk sistemlerinin koordinasyonu"⁸¹ olduğu söylenebilir. Peki, milletlerarası özel hukukun bahse konu amacı gerçekleştirebilmek için bir yasayla düzenlenmesi gerekli midir? Bu sorunun yanıtına yönelik olarak milletlerarası özel hukuk alanının kanunlaştırma sürecini

⁸⁰ Magdalene Schoch, "Conflict of Laws and Private International Law", *Proceedings of the American Society of International Law at Its Annual Meeting (1921-1969)*, April 27-29, 1939, Vol. 33, s. 82.

⁸¹ Aude Fiorini, "The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions", *Tul Eur & Civ LF*, 2008, Vol. 23, s. 93.

tarihsel olarak ortaya koymak ve konuya ilişkin öğretideki tartışmaları irdelemek gerektiği kanaatindeyiz. Bu bağlamda sırasıyla tarihsel gelişim sürecinde milletlerarası özel hukuk alanının kanunlaştırılması ve kanunlaştırmanın gerekli olup olmadığı tartışmaları irdelenecektir. Küreselleşme ve dolayısıyla yabancı unsurlu hukuki ilişkilerin sayısındaki artışın kanunlaştırma üzerindeki etkisine değinilecek ve milletlerarası özel hukuk alanında kabul edilen milletlerarası sözleşmelerin kanunlaştırma sürecindeki rolü ele alınacaktır. Bahse konu değerlendirmeler hukuki kesinlik ve öngörülebilirlik ilkelerine vurgu yapılarak ortaya konulacaktır. Sonrasında Ortak Hukuk'ta yabancı hukukun bir olgu olarak kabulünden kaynaklanan soruna değinilecek, yabancı hukukun uygulanması ve egemenlik bağlantısına vurgu yapılacaktır. Bu konular irdelenirken, yukarıda incelenen Yüksek Mahkeme kararlarına ilişkin yorumlar da göz önünde bulundurularak, KKTC'de milletlerarası özel hukuk alanının yasayla düzenlenmesine ihtiyaç olup olmadığı değerlendirilecektir.

A. Tarihsel Bakış Açısıyla Milletlerarası Özel Hukukun Kanunlaştırılma Süreci

Kanunlaştırma kavram ve sürecinin Kıta Avrupası hukukundaki yeri ve önemi ile Anglo-Sakson hukukundaki yeri ve önemi elbette ki büyük farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla milletlerarası özel hukuk kurallarının, ilgili devletin temelde dayandığı hukuk geleneğinden etkilendiği, Ortak Hukuk geleneği pragmatizm ve esnekliği önceliklendirirken, Kıta Avrupası geleneğinin hukuki kesinlikten yana olduğu söylenebilir⁸². Bu nedenle Kıta Avrupası hukuk sistemi geleneksel olarak, ayrıntılı kanunlarda (Medeni Kanun, Ceza Kanunu vb.) hukukun sistematikleştirilmesine değer verme eğilimindedir⁸³.

Kanunlaştırma Kıta Avrupası hukuk geleneğinin vazgeçilmezlerinden biri olarak mevcudiyetini korumakla birlikte, bu ülkelerde dahi

⁸² Máire Ní Shúilleabháin, "The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions", *Irish Judicial Studies Journal*, 2025, Vol. 9 (1), s. 31.

⁸³ Elvis Çela, Saimir Fekolli, Endi Kalemaj, "Codification of European Private International Law!", *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, April 2024, Vol. 11, No. 1, S 1, s. 155.

milletlerarası özel hukuk alanı uzun bir süre boyunca yasamanın müdahalesi için uygun olmayan bir alan olarak görülmüştür⁸⁴. Hatta kanunlar ihtilâfı hukuku ve mevzuat kavramlarının bir arada düşünülmesi mümkün olmayan zıt kavramlar oldukları ileri sürülmüştür⁸⁵. Milletlerarası özel hukukun kanunlaştırılmasına şüpheyile yaklaşanlar, sürekli değişen ve gelişen bir hukuk alanını kodifiye etmek ve böylece sabitlemek gerçekten arzu edilir mi sorusunu ortaya atmışlardır⁸⁶. Kanunlar ihtilâfı alanının kanunla düzenlenmesine karşı çıkan görüşler şu ifadeleri de kullanmışlardır: “Ne kadar bilge olursa olsun, hiçbir yasama organı sonsuz olasılıkların tümünü öngöremez”⁸⁷; “Yasama, adil ve tatmin edici hukuk seçimi çözümleri için gerekli olan incelik ve karmaşıklığı doğası gereği yakalayamaz”⁸⁸. Kanunlar ihtilâfı hukukunun “hukukun huku-ku” olduğu ve bu alanın “herhangi bir yasama organının yetkisi dışında olduğu” da ileri sürülmüştür⁸⁹. Bu bağlamda milletlerarası özel hukuk 19. yüzyılın kanunlaştırma sürecinden büyük ölçüde kaçmıştır. Milletlerarası özel hukukun en iyi şekilde hakimler tarafından detaylandırılabilceği şeklindeki görüşün bu konudaki etkisi de yadsınamaz⁹⁰. Keza milletlerarası özel hukuk alanının giderek artan sayıda milletlerarası ve bölgesel sözleşmelerden yararlanılması, ulusal kodifikasyonlara girişme gerekliliğini zayıflatmıştır⁹¹. Tüm bunlara yazılı olmayan kanunlar ihtilâfı kurallarının göreceli esnekliği ve adapte edilebilirliğinin tatmin edici bir şekilde milletlerarası özel hukuk meselelerinin çözümünde

⁸⁴ Fiorini, *The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions*, s. 94-95; Symeon C. Symeonides, “Private International Law Codification in a Mixed Jurisdiction: The Louisiana Experience”, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht / The Rabel Journal of Comparative and International Private Law*, 1993, 57 Jahrg., H. 3, s. 461.

⁸⁵ Symeonides, s. 461.

⁸⁶ Fritz von Schwind, “Problems of Codification of Private International Law”, *International and Comparative Law Quarterly*, April 1968, Vol. 17, s. 431.

⁸⁷ Willis R. M. Reese, “Statutes in Choice of Law”, *The American Journal of Comparative Law*, Spring 1987, Vol. 35, No. 2, s. 396.

⁸⁸ Donald T. Trautman, “Reflections on Conflict-of-Laws Methodology”, *Hastings L. J.*, 1981, Vol. 32, s. 1621.

⁸⁹ François Rigaux, “Codification of Private International Law: Pros and Cons”, *La. L. Rev.*, 2000, Vol. 60, s. 1322.

⁹⁰ Aude Fiorini, “The Codification of Private International Law: The Belgian Experience”, *International and Comparative Law Quarterly*, April 2005, Vol. 54, s. 502.

⁹¹ Fiorini, *The Codification of Private International Law: The Belgian Experience*, s. 501.

önkoşul olduğu düşüncesi de eklenmiştir⁹². Ayrıca kanunlaştırma çabalarının hukukun tutarlılığını güçlendirmeye ve erişilebilirliğini kolaylaştırmaya büyük ölçüde katkıda bulunmayacağı durumlarda, kodifikasyon ihtiyacının hissedilmediği de ileri sürülmüştür⁹³.

Uluslararası ilişkilerdeki artışa paralel olarak milletlerarası özel hukuk kurallarının sayısının ve kesinliğinin arttırılması ihtiyacı doğmuştur⁹⁴. Ancak bu alandaki yasama faaliyetleri ilk başta büyük ölçüde eksik ve kesinlikten uzak kalmıştır. Milletlerarası özel hukuk kuralları, 20. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ancak detaylı ve sistematik bir biçimde düzenlenerek kabul edilmiştir. Bu noktada milletlerarası özel hukuk kanunlarının İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra⁹⁵ hatta yetmişli yıllardan itibaren hazırlanmaya başlandığını belirtmek gerekir⁹⁶. Belçika'nın, Kıta Avrupası hukuk sistemini benimsemiş bir ülke olarak ilk milletlerarası özel hukuk kanununu 2004 yılında çıkarmış olması da oldukça dikkat çekicidir⁹⁷.

Kanunlaştırmanın milletlerarası özel hukuka bir yapı, tek tip terminoloji ve açık bir metodoloji gibi avantajlar sağlayacağı düşüncesi⁹⁸ bu süreçte etkili olmuştur. Watt, 1998 yılında yayınladığı makalesinde, "Çin'den Almanya'ya, Türkiye'den Yemen'e ve Burkina Faso'ya kadar, herkes, yani neredeyse tüm dünya, milletlerarası özel hukukunu

⁹² Fiorini, *The Codification of Private International Law: The Belgian Experience*, s. 504; Fiorini, *The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions*, s. 95.

⁹³ Fiorini, *The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions*, s. 96.

⁹⁴ Milletlerarası özel hukuk alanında kanunlaştırma ihtiyacının doğmasını iki temele dayandırmak mümkündür. Bunlardan ilki Savigny'nin etkisiyle milletlerarası özel hukukun yapısının değişmiş olması, ki Anglo-Sakson hukukunda dahi ciddi yankılar uyandırmıştır, ikincisi ise vatandaşlığın en önemli bağlama noktası olarak ortaya çıkışıdır. Bkz. Schwind, s. 430.

⁹⁵ Rigaux, s. 1324.

⁹⁶ Bu bağlamda özellikle Avusturya, Almanya, İsviçre, İtalya, "Liechtenstein", Bulgaristan ve Belçika örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Fiorini, *The Codification of Private International Law: The Belgian Experience*, s. 503; Fiorini, *The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions*, s. 95.

⁹⁷ Fiorini, *The Codification of Private International Law: The Belgian Experience*, s. 499.

⁹⁸ Fiorini, *The Codification of Private International Law: The Belgian Experience*, s. 504.

kodifiye etmiştir”⁹⁹ ifadesini kullanmıştır. Kıta Avrupası hukuk geleneğine sahip olmayan devletlerin dahi milletlerarası özel hukuk alanını kanunlaştırdıkları görülmektedir. Bu bağlamda *Louisiana, Quebec* ve *Puerto Rico* gibi karma hukuk sistemlerini haiz devletler örnek olarak gösterilebilir¹⁰⁰. Bu anlamda İngiliz hukukundaki gelişmeyi ise North, İngiltere’de milletlerarası özel hukukun sessizce kanunlaştırıldığı yönündeki görüşüyle ortaya koymuş ve “Milletlerarası Özel Hukuk, kodifikasyonun o kadar sessizce ilerlediği bir alandır ki, doğrudan ilgililer dışında çok az kişi bunun farkına varmıştır” ifadesini kullanmıştır¹⁰¹. Hartley ise İngiltere’de milletlerarası özel hukukla ilgili olarak “zamanla, örf ve adet hukukunun mevzuatın etrafında gelişerek onu özümselediği, böylece yargıçlar tarafından oluşturulan hukuk ve mevzuatın sonunda homojen bir karışım haline geldiği”ni¹⁰² ileri sürmüştür.

Milletlerarası özel hukuk alanının kanunlaştırılması sürecinde geline nokta, KKTC’de de bir milletlerarası özel hukuk yasasının çıkarılması gerekliliğini destekler niteliktedir. Kıta Avrupası hukuk sistemini benimseyen ülkelerin yanı sıra KKTC gibi karma bir hukuk sistemine sahip olan, diğer bir ifadeyle hem Ortak Hukuk geleneğine bağlı hem de Kıta Avrupası Hukukunun izlerini taşıyan ülkelerde dahi milletlerarası özel hukukun kanunla düzenlenmesi, KKTC için örnek teşil etmektedir.

B. Küreselleşme ve Milletlerarası Sözleşmelerin Milletlerarası Özel Hukukun Kanunlaştırılmasındaki Rolü ve Önemi

Küreselleşmenin özel hukuk ilişkilerinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Bahse konu özel hukuk ilişkilerinin temelinde ise gelişen ve

⁹⁹ H. Muir Watt, “La codification en droit internationalpivi”, *DRoITS*, 1998, Vol. 27, s. 150, Fiorini, *The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions*, s. 96’ dan naklen.

¹⁰⁰ Fiorini, *The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions*, s. 96.

¹⁰¹ Peter M. North, “Problems of Codification in Common Law System”, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht/The Rabel Journal of Comparative and International Private Law*, 1982, 46. Jahrg., H. 3, s. 500.

¹⁰² Trevor C. Hartley, “The European Union and the Systematic Dismantling of the Common Law of Conflict of Laws”, *The International and Comparative Law Quarterly*, October 2005, Vol. 54, No. 4, s. 813.

genişleyen piyasalar, artan mobilité, internet ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla sınırsız bilgi alışverişi yer almaktadır¹⁰³. Bahse konu gelişmelerin sonucu olarak, milletlerarası özel hukuk bu ilişkileri kanunlaştırma ve uyumlaştırma yoluyla kolaylaştırmak ve taraflara özel hukuk ilişkilerinde ve dolayısıyla ticari ilişkilerinde daha yüksek düzeyde hukuki kesinlik ve öngörülebilirlik sağlamayı amaçlamaktadır¹⁰⁴. Böylelikle tarafların hakları korunacak ve milletlerarası hukuki istikrara da hizmet edilmiş olacaktır¹⁰⁵.

Küreselleşmenin etkisi ve dolayısıyla sınır ötesi hukuki ilişkilerin artışı ve karmaşıklığı, devletlerin milletlerarası özel hukuk alanında sınırları belli yasal düzenlemelere duydukları ihtiyacın sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. Özellikle teknoloji alanındaki gelişmelerin yargıcın kanun koyucu sıfatıyla hareket etme noktasında yetersiz kalmasına yol açtığı düşünülmektedir¹⁰⁶. Elbette ki milletlerarası özel hukuka ilişkin bir yasanın varlığı özellikle ticari uyuşmazlıkların çözümü noktasında hem ekonomik hem de usule ilişkin bazı menfaatlerin korunmasında hukuki kesinlik sağlamak suretiyle bahse konu ilişki taraflarını belirsizliklerden kaynaklanan tereddütlerden arındıracaktır. Haliyle uyuşmazlığın çözümü ile ortaya çıkacak sonuçların öngörülebilirliğini sağlamak açısından bir yasanın varlığı büyük önem taşımaktadır. Bu noktada uluslararası ticarete güvenin önemine vurgu yapmak gerekir. Dolayısıyla, milletlerarası ticari aktörlere açıklık ve öngörülebilirlik sağlamada milletlerarası özel hukuka önemli bir rol düşmektedir¹⁰⁷.

Milletlerarası özel hukuk, milletlerarası unsurlu işlemlerle ilgili yargı yetkisi, usul ve maddi hukuka ilişkin karmaşık sorunların ele

¹⁰³ David P. Stewart, "New Directions in Private International Law", *Agenda Internacional*, 2009, Año XVI, N° 27, s. 256; Şeniz Anbarlı Bozatay, Şeydanur Turan, "Yabancı Unsurlu Özel Hukuk Uyuşmazlıklarına Uygulanacak Hukukun Tespiti: Kanunlar İhtilafı Kuralları", *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, Nevşehir 2021, Vol. 6, Issue I, s. 34.

¹⁰⁴ Stewart, s. 256.

¹⁰⁵ Narcisa Gales, Dumitrița Florea, "Application of Foreign Law in Matters of Conflicts of Laws", *European Journal of Law and Public Administration*, 2025, Vol. 12, Issue 1, s. 65.

¹⁰⁶ Schwind, s. 429.

¹⁰⁷ Syaiful Khoiri Harahap, "The Role of Private International Law in Resolving Disputes in Global Commerce", *Global International Journal of Innovative Research*, 2024, 2(11), s. 2714.

alınması için kurallar ortaya koymakta ve milletlerarası faaliyet gösteren işletmeler için hayati önem taşıyan öngörülebilir bir yasal çerçeveye güvenebilmelerine imkân sağlamaktadır¹⁰⁸. Sınırları aşan karmaşık özel hukuk ilişkilerini, etkili bir şekilde işleyen milletlerarası özel hukuk sistemiyle düzenlemenin temelinde bir yasanın varlığı olmazsa olmazdır. Böyle bir yasanın milletlerarası özel hukukun temel prensiplerini, örneğin hukuk seçimi serbestisini, güvence altına alacağı da unutulmamalıdır. Keza bir yasanın milletlerarası unsurlu uyusmazlıkların yargı yoluyla çözümünde yarışan politikaları da, örneğin aileye ilişkin hakları korumakla ticari menfaatleri gözetmek, bir denge kuracağına da vurgu yapmak gerekir. Dolayısıyla, milletlerarası unsurlu uyusmazlıkların çözümünde mahkemelerin tutarlı ve adil kararlar verebilmeleri bir milletlerarası özel hukuk yasasının varlığına bağlıdır. Böyle bir yasa uygulanacak hukuku göstermenin ötesinde, yukarıda da belirtildiği üzere hukuki kesinlik ve öngörülebilirliğe hizmet edecektir. Yasanın varlığı milletlerarası yeknesaklaşmayla da bağlantılı olup, kararların sınır ötesinde tanınması ve tenfizine yardımcı olacaktır. Elbette ki bir yasanın varlığı milletlerarası özel hukuk kurallarının tutarlı bir yapıya kavuşmasına da olanak sağlayacaktır. İfade etmek gerekir ki, tüm belirtilenler KKTC’de milletlerarası özel hukuk alanının yasayla düzenlenmesinin önemine işaret etmektedir.

Milletlerarası özel hukuk, milletlerarası sözleşmeler, örf adet ve ulusal kanunlardan oluşan bir kurallar bütünüdür.¹⁰⁹ Diğer bir ifadeyle milletlerarası özel hukukun kaynakları sadece ulusal kaynaklar değil, aynı zamanda milletlerarası metinlerdir. Uyuşmazlıkla ilgili milletlerarası bir sözleşmenin varlığı halinde, bahse konu sözleşme uygulanacağından, uyusmazlıkla bağlantılı devletlerin hukukları arasında bir seçim yapmaya gerek kalmayacaktır¹¹⁰. Yine de bazı ülkelerde, Hollanda örneğinde olduğu gibi, milletlerarası özel hukuk kanununun gerekliliği, milletlerarası düzeyde sözleşmelerle ve ulusal düzeyde içtihat ve öğreti yoluyla geliştirilen milletlerarası özel hukukun kade-

¹⁰⁸ Harahap, s. 2716-2717.

¹⁰⁹ Olga Tur, Marta Kravchyk, Iryna Nastasiak, Myroslava Sirant, Nataliya Stetsyuk, “Principles and Aims of International Private Law”, *Social & Legal Studios*, 2023. Vol. 6, No. 4, s. 248.

¹¹⁰ Alexei Avtonomov, “International and National in Contemporary Private Law”, *Laws*, 2023, 12:4, s. 9.

meli gelişimine ayak uydurma arzusunun bir sonucu şeklinde ifade edilmektedir.¹¹¹

Milletlerarası sözleşmelerin milletlerarası özel hukukun bir parçası olduğu düşünüldüğünde, KKTC için bu açıdan kaynaklanacak eksiklik de göz ardı edilmemelidir. KKTC, tanınmamış bir devlet olması nedeniyle, milletlerarası özel hukukun milletlerarası sözleşmeler vasıtasıyla yeknesaklaştırılması çabalarını ancak uzaktan takip edebilmekte, ortaya konulan metinlere taraf olamamaktadır. Bu çerçevede KKTC, Lord Mance'nin hiçbir ulusal hukuk sisteminin milletlerarası özel hukuk alanında izole bir tutum izleyemeceği görüşünün,¹¹² her ne kadar KKTC'nin bu durumu iradi olmasa da, aksinin kanıtı niteliğindedir. Milletlerarası sözleşmelere taraf olunamaması bahse konu sözleşmelerin iç hukukun bir parçası haline getirilip uygulanamaması anlamına gelmektedir. Hâl böyle olunca, milletlerarası özel hukuk alanında yasa olmayışından kaynaklanan boşluğu milletlerarası özel hukuka ilişkin çağdaş ilke ve kurallar içeren milletlerarası sözleşmelerle doldurma imkânı da kalmamaktadır. Dolayısıyla, milletlerarası özel hukuk yasasına duyulan ihtiyaç bu boyutuyla da karşımıza çıkmaktadır.

C. Ortak Hukuk Sisteminde Yabancı Hukukun Bir Olgu Olarak Kabulünden Kaynaklanan Sorunlar

Yabancı unsurlu uyumsuzlukların tamamına hakimnin kendi hukukunu uygulaması adaletin gerekliliklerine aykırılık teşkil eder. Bu bağlamda yabancı hukukun uygulanmasına imkân veren kanunlar ihtilâfı kuralları ihdas etmenin ve yabancı hukukun uygulanmasını sağlamanın devletler umumi hukukunun gereği olduğu ileri sürülmüştür¹¹³.

Bir hukuk sisteminde yabancı hukukun yorumlanması ve uygulanması, hukuki niteliğinin nasıl algılandığına bağlıdır¹¹⁴. Tarihsel olarak dünya üzerindeki hukuk sistemlerine bakıldığında, yabancı hukukun iki farklı şekilde ele alındığı görülür. Bu bağlamda yabancı hukuk

¹¹¹ Çela/Fekolli/Kalemaj, s. 156.

¹¹² Lord Mance, "The Future of Private International Law", *Journal of Private International Law*, 2005, Vol. 1, No. 2, s. 185.

¹¹³ Jacques Maury, "Kanunlar İhtilâfı Mesaili", *Journal of İstanbul University Law Faculty*, September 2011, Vol. 13, No. 3-4, s. 644-645.

¹¹⁴ Galeş/Florea, s. 67.

ya bir gerçek olarak kabul edilmiş ya da hukuk niteliği kazandırılmıştır¹¹⁵. Kıta Avrupası hukukuna dayanan hukuk sistemlerinde yabancı hukuk genellikle resen ve hakim tarafından doğrudan tespit edilir ve uygulanır¹¹⁶; oysa yabancı hukukun Ortak Hukuk mahkemelerinde, tarafların yükümlülüğü ve masrafları altında, uzman¹¹⁷ kanıtları yoluyla talep edilmesi ve bir gerçek olarak kanıtlanması gerekir¹¹⁸. İlgili yabancı hukukun kanıtı sunulmazsa, Ortak Hukuk hakimi bunun yerine kendi hukukunu uygular. Bu nedenle uygulamada, Ortak Hukuk mahkemeleri, iç hukukun kanunlar ihtilâfı kurallarına göre yabancı hukuka atıfta bulunularak çözülmesi gereken uyuşmazlıkları, kendi iç maddi hukuk kurallarını uygulamak suretiyle çözmektedirler¹¹⁹. Diğer bir ifadeyle, yabancı hukukun bir olgu olarak kabulü ve ispatı gerekliliği çoğu zaman mahkemenin kendi hukukunu uygulamasıyla sonuçlanmaktadır ki, milletlerarası özel hukuk adaleti ile çelişmektedir. Halbuki yabancı unsurlu uyuşmazlığın en sıkı ilişki içinde bulunduğu hukukun kanun koyucu tarafından uyuşmazlığı çözmek üzere yetkili kılınması gerekir. Yabancı hukukun uygulanmasıyla tarafların söz konusu hukuki olay veya ilişkiyle ilgili makul ve haklı beklentileri karşılanmış olacak ve bununla birlikte hem taraf menfaatine hem de somut vakıa adaletine hizmet edilmiş olacaktır¹²⁰.

¹¹⁵ Carlos Esplugues (Rapporteur-General), José Luis Iglesias, Guillermo Palao, Rosario Espinosa, Carmen Azcarraga (Drafting Team), *General Report on the Application of Foreign Law by Judicial and Non-Judicial Authorities in Europe* (Project JLS/CJ/2007-1/03), 2011, s. 5 için bkz. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1952805, erişim tarihi: 12.01.2026.

¹¹⁶ AB üyesi devletlerin çoğunluğu yabancı hukuku hukuk olarak kabul edip uygulamaktadır. Azınlık ise, ki bunlar İngiliz hukuk geleneğini sürdüren devletlerdir (Güney Kıbrıs, Malta ve İrlanda) yabancı hukuku bir olgu olarak kabul etmektedir. Bkz. General Report on the Application of Foreign Law by Judicial and Non-Judicial Authorities in Europe s. 10.

¹¹⁷ İngiliz hukukunda yabancı hukukun bir maddi vakıa olarak kabul edildiği, ve yabancı hukukun içeriğinin ispatı noktasında bilirkişilik müessesesinden yararlanıldığı bilinmektedir. Bkz. Arslan, s. 305.

¹¹⁸ Faruk Kerem Giray, "Milletlerarası Özel Hukuk Hakkaniyetinin 5718 Sayılı MÖ-HUK Kapsamında Değerlendirilmesi", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı: Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, İstanbul 2012, s. 558; Bazı ülkelerde hibrid bir modelin benimsendiği, yabancı hukukun ne açıkça hukuk, ne de vakıa olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bu bağlamda Latviya ve Litvanya örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Report, s. 12.

¹¹⁹ Shúilleabháin, s. 46.

¹²⁰ Giray, s. 556.

Yukarıda irdelenen ve İngiliz Hukuku'ndan hareket eden Yüksek Mahkeme kararlarından da anlaşılacağı üzere, İngiliz hukukunda yabancı hukuk, saf bir gerçek olarak kabul edilir. Yabancı hukukun uyumsuzlukla bağlantısı hukuki bir mesele olarak tartışılmak yerine, iddia edilen gerçekler olarak ileri sürülür. Bu durum o kadar önemlidir ki, tarafların savunma yapmaması veya yabancı hukukun içeriğinin geçerli bir şekilde kanıtlanamaması, İngiliz mahkemelerinin davayı saf bir iç hukuk uyumsuzluğu olarak değerlendirmesine ve dolayısıyla doğrudan iç hukukun uygulanmasına yol açacaktır. Bunun temelinde ise yabancı hukukun iç hukukla aynı olduğu varsayımı yer almaktadır¹²¹. Bir yasanın varlığı ve hangi hukukun uygulanacağını hüküm altına alınmış olması, mahkemelerin yabancı hukuku kendiliklerinden uygulamalarının önünü açacak, bahse konu yabancı unsurlu hukuki uyumsuzluk için en uygun hukukun tesbiti sağlanacak ve milletlerarası özel hukuk adaleti tesis edilmiş olacaktır. Bu nedenle, KKTC'de de yabancı hukukun bir olgu olarak kabulü geleneğinden vazgeçilmesi ve yasal bir düzenlemeyle hakim in yabancı hukuku resen uygulamasının hüküm altına alınması gerekmektedir.

D. Yabancı Hukukun Uygulanması ve Egemenlik

Neden bir devlet yabancı bir hukuku uygulamalıdır? Klasik anlayışa göre bu sorunun yanıtını devletlerarasındaki nezakette aramak gerekir¹²². Diğer bazı görüşler ise devletlerin kendi menfaatleri için yabancı hukuku uyguladıklarını ileri sürmüşlerdir¹²³.

Yabancı hukukun bir başka devletin ülkesinde kendiliğinden bağlayıcı hâle gelmesi söz konusu değildir. Yabancı hukukun sonuç doğurabilmesi hakim in devletin buna izin vermesi ile mümkündür. Yabancı unsurlu bir uyumsuzluğun çözümünde yabancı hukukun uygulanmasına imkân veren devlet bunu yapmakla egemenliğini devretmemekte, tam tersine egemenliğini kullanmakta, bunu da yabancı

¹²¹ Bkz. *General Report on the Application of Foreign Law by Judicial and Non-Judicial Authorities in Europe Report*, s. 10.

¹²² İngiliz doktrininde de Dicey'ye kadar bu yaklaşımın benimsendiği, Dicey'le birlikte kazanılmış haklar teorisine dayanılmaya başlandığı görülmektedir. Bkz. G. W. Bartholomew, "Dicey and the Development of English Private International Law", *Tasmanian University Law Review*, July 1959, Vol. 1, s. 244.

¹²³ Anbarlı Bozatay/Turan, s. 37.

unsurlu hukuki ilişkiyi iyi düzenleyebilmek adına ve yabancı hukukun daha uygun olduğunu düşünerek yapmaktadır. Devlet kendi yargı yetkisinin sınırlarını tek taraflı olarak genişletemez; ancak, hukuk düzenine ve menfaatlerine uygun düştüğünü düşünüyorsa yabancı hukukun uygulanmasına izin verir. Hukuk, bir devletin egemenliğinin en belirgin ifadesi olduğundan, yabancı hukukun uygulanması, teoride ve özellikle pratikte, sadece hukuki açıdan değil, siyasi açıdan da büyük önem taşımaktadır¹²⁴.

Açıklamalar ışığında belirtmek gerekir ki, yabancı hukukun ne ölçüde ve nasıl uygulanacağını düzenleyen, bunu yaparken ulusal kamu düzenini güvence altına alan bir yasa, KKTC devletinin egemenliğinin de bir yansıması olacaktır. Bu nedenle de kanunlar ihtilâfı kurallarını bir yasa ile ortaya koymak oldukça önemlidir.

SONUÇ

KKTC mevzuatında bir milletlerarası özel hukuk yasası olmayışı, yabancı unsurlu uyuşmazlıklarla karşı karşıya kalan KKTC mahkemelerinin nasıl bir yol izlemeleri gerektiği sorusunu akıllara getirmektedir. Çalışmamızda bu sorunun yanıtı hem KKTC Hukuk Sistemi'nin şekillenmesine yol açan Kıbrıs Adası'nın tarihi, hem de KKTC Yüksek Mahkemesi'nin kararlarından hareketle ortaya konmaya çalışılmıştır.

KKTC Anayasası, KKTC Cumhuriyet Meclisi'nin koyduğu kurallara aykırılık teşkil etmediği sürece, KKTC öncesi yönetimlerin yasalarını KKTC mevzuatının bir parçası olarak kabul etmektedir. Haliyle bu durum İngiliz dönemi yasalarını KKTC mevzuatı kapsamına almaktadır. Sadece İngiliz yasaları değil, İngiliz Ortak Hukuku ve hak ve nispet ilkeleri de Mahkemeler Yasası md. 38'den hareketle KKTC mahkemelerinin uygulayabileceği kurallar arasında yer almaktadır. Bu da beraberinde mahkemelerin İngiliz milletlerarası özel hukuk ilke ve kurallarından hareketle yabancı unsurlu uyuşmazlıkları karara bağlamalarına yol açmaktadır. Dolayısıyla incelenen kararlarda, İngiliz milletlerarası özel hukuk ilkelerinin, İngiliz doktrinine ve içtihatlarına yapılan atıflarla da desteklenerek, Yüksek Mahkeme tarafından uygulandığı görülmektedir.

¹²⁴ Gales/Florea, s. 63.

İncelenen ilk karar kredi sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlığa ilişkin olup, hukuk seçimi olmadığından, sözleşmenin yapıldığı yer hukuku bağlama kuralının Yüksek Mahkeme tarafından uygulanmasıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca yabancı hukukun uygulanabilmesi için bir olgu olarak iddia edilip, ispat edilmesi gerekliliğine ilişkin prensibin uygulanmış olması açısından da önemlidir. Bu noktada bahse konu prensibin milletlerarası özel hukuk adaletinin sağlanmasının önünde bir engel oluşturabileceği düşüncemizi paylaşmamız gerekir. Uyuşmazlığa uygulanması gereken hukukun yabancı hukuk olduğu bir durumda, sırf taraflarca iddia ve ispat olunmadığı için hakim hukukuyla aynı olduğu varsayılarak hakimin hukukunun uygulanması en adil sonuca ulaşılabilmesi ile sonuçlanabilecektir. Her ne kadar davada irdelenmiş olmasa da, Kamu düzeni müdahalesinin veya doğrudan uygulanan kuralların devreye girebileceği değerlendirilmesi bahse konu karar için tarafımızca yapılmıştır. Kanaatimizce bu müesseselerin düzenlenecek bir milletlerarası özel hukuk yasasında yer alması, gerekli hallerde KKTC mahkemelerinin bu müesseselere başvurabilmesini kolaylaştıracak ve KKTC kamu düzeninin ve sosyal, ekonomik ve politik yapılanmasının muhafazasına katkı koyacaktır.

İncelenen ikinci karar, Fası 262 Poliçeler Yasası kapsamındaki kanunlar ihtilâfı kuralı olan sözleşmenin yapıldığı yer hukuku bağlama kuralından hareketle verilmiş olup, böyle bir düzenlemenin varlığının Mahkemenin işini kolaylaştırdığının göstergesi olarak kabul edilebileceği kanaatindeyiz.

Yüksek Mahkeme'nin inceleme konusu yapılan bir diğer kararı fiil ehliyeti ve hisse devrine ilişkin olup, bir milletlerarası özel hukuk yasasına olan ihtiyacın en iyi göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir. Bahse konu kararda alt derece mahkemesinde açılan üç ayrı davanın reddi üzerine istinaf mahkemesi olarak Yüksek Mahkeme'ye gidilmesi söz konusu olmuştur. Tarafların gerek fiil ehliyetine gerekse hisse devrine ilişkin ileri sürdükleri bağlama kuralları, her biri için ayrı ayrı değerlendirme yapmak zorunda olan Mahkeme önündeki sürecin uzamasına yol açmıştır. Fiil ehliyetine Türk hukuku uyarınca milli hukukun mu, yoksa İngiliz hukuku uyarınca ikametgâh hukukunun mu uygulanacağı, Fası 277'nin uygulanmasında yetki ile uygulanacak hukuk konularının ayrıştırılması, hisselerin taşınır mal olarak kabul edilip edilmeyeceği noktasında hangi bağlama kuralının esas alın-

çağı ve şirket statüsü gibi birçok konu Mahkemenin değerlendirmesi gereken konular arasında yer almıştır. Bu süreçte maalesef hatalı değerlendirmeler de yapılmıştır. Kanaatimizce, bir milletlerarası özel hukuk yasasının kabulü ile hem yargılama süreci hızlanacak, hem de uyuşmazlığın niteliğine göre en uygun hukukun uygulanması, çağdaş yaklaşımlardan hareketle düzenlenecek olan bir yasayla mümkün hâle gelecektir.

İncelediğimiz dördüncü karar doğrudan kanunlar ihtilâfına ilişkin olmamakla birlikte, İngiliz Ortak Hukuku'nun KKTC mahkemeleri tarafından yabancı unsurlu uyuşmazlıklar söz konusu olduğunda uygulanabileceğini açıkça ifade etmesi bakımından önem arz etmektedir.

KKTC'de bulunan bir taşınmaz mal üzerindeki ipoteğin kaldırılması talebini içeren beşinci karar, hem *lex rei sitae* prensibinin Mahkemece doğru bir şekilde uygulanmış olması hem de Kıbrıslı Rumların Taşınmaz Mal Komisyonu'na yapacakları başvurular açısından emsal niteliğinde olması dolayısıyla oldukça önemlidir. Bahse konu kararı irdelerken, sözleşmeye uygulanacak hukuka dair diğer kararlarda olduğu gibi, KKTC Yüksek Mahkemesi'nin objektif bağlama söz konusu olduğunda İngiliz milletlerarası özel hukuk ilke ve kurallarından ayrıldığına dikkat çekilmiştir. Taraflarca hukuk seçimi yapılmadığı durumlarda, KKTC Yüksek Mahkemesi sözleşmenin yapıldığı yer hukuku bağlama kuralından hareket ettiği görülmektedir. Halbuki İngiliz hukukunda, hukuk seçimi olmayan hallerde en sıkı ilişkili hukuk bağlama kuralı esas alınmaktadır ki, gerek ulusal gerekse uluslararası düzenlemelerde çağdaş yaklaşım bu yöndedir.

İnceleme konusu yapılan altıncı ve yedinci kararlar mirasa ilişkindir. Taşınmaz mal mirasçılığında taşınmazın bulunduğu yer hukukunun uygulanmasıyla uyuşmazlık çözülürken, taşınır mallar söz konusu olduğunda ölenin son ikametgâhı hukuku esas alınmıştır. Yedinci karara dayanak teşkil eden 1936 tarihli İngiliz Yasası (Vasiyeti Tenfiz ve Tereke İdare Belgeleri (Tekrar Mühürleme) Yasası) uygulanabilirliği ve uygulanma gerekliliği sorgulanabilecek bir Yasadır. İngiliz dominyonlarının mahkemeleri tarafından verilen vasiyeti tenfiz veya tereke belgelerinin KKTC tanınması ve tenfizini tekrar mühürleme müessesesiyle mümkün kılan Yasa, KKTC mevzuatının güncellenmesi ihtiyacının açık bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

Milletlerarası özel hukuk alanının kanunlaştırma süreci ve günümüzde geline nokta dikkate alındığında, KKTC'nin bir milletlerarası özel hukuk yasasına sahip olmasının önünde herhangi bir engel olmadığı görülmektedir. Bilakis, KKTC gibi karma hukuk sistemine sahip devletlerin bu konudaki çaba ve düzenlemeleri KKTC için örnek teşkil eder niteliktedir.

Milletlerarası özel hukukun milletlerarası sözleşmelerle düzenlenme ve yeknesaklaştırılma çabaları milletlerarası hukuki istikrar açısından büyük bir önemi haizdir. KKTC'nin tanınmamış bir devlet olması ve bahse konu düzenlemelere taraf olamaması bir milletlerarası özel hukuk yasası olmayışından kaynaklanan boşluğun bu yolla doldurulmasına da engel olmaktadır. Dolayısıyla milletlerarası özel hukuk yasasının gerekliliği değerlendirilirken, bu hususun da göz önünde bulundurulması şarttır.

Yabancı unsurlu hukuki uyuşmazlıkların çözümünde, bahse konu uyuşmazlıkla en sıkı ilişki içinde bulunan hukukun uygulanması milletlerarası özel hukuk adaletine hizmet eder. Böylelikle tarafların menfaatleri ve haklı beklentileri de korunmuş olur. Yabancı hukukun bir olgu olarak kabul edilip, taraflarca iddia ve ispatı Ortak Hukuk geleneğinin bir uzantısı olup, incelenen mahkeme kararlarından da anlaşılacağı üzere, KKTC'de de benimsenen bir yaklaşımdır. Hâl böyle olunca, yabancı hukukun iddia ve ispat edilmediği veya edilemediği durumlarda mahkemeler kendi hukuklarını uygulamakta, bu durum da adil olmayan sonuçlara yol açmaktadır. Dolayısıyla, KKTC'de bir milletlerarası özel hukuk yasası ile hakimin yabancı hukuku resen uygulamasının önünün açılması gerekliliğine vurgu yapmak lazımdır. Unutulmamalıdır ki, böyle bir yasa yabancı hukukun ne ölçüde ve nasıl uygulanacağını da hüküm altına alarak KKTC'nin egemenliğinin bir yansıması olacaktır.

Yapılan değerlendirmeler ışığında, KKTC mahkemeleri her ne kadar İngiliz milletlerarası özel hukuk ilke ve kurallarından hareketle yabancı unsurlu uyuşmazlıkları çözüme kavuşturuyor olsalar da, bir milletlerarası özel hukuk yasasına ihtiyaç olduğunu belirtmek gerekir. Bu bağlamda hukuki kesinlik ve öngörülebilirliği garanti altına alacak tutarlı ve kapsamlı bir kurallar dizisi oluşturmak için milletlerarası özel hukuk yasasının kabulü kaçınılmaz görünmektedir. Milletlerarası özel hukukun çağdaş ilke ve kurallarını barındıran bir yasa, hem ya-

bancı unsurlu uyuşmazlıklar için en uygun hukukun uygulanarak, en adil sonucun ulaşılmasına hizmet edecek hem de mahkemelerin yargılama sürecini hızlandırıp kolaylaştıracaktır. Kanunlaştırma sürecinde KKTC Yüksek Mahkemesi'nin karar ve yorumlarından, milletlerarası sözleşmelerden, çağdaş milletlerarası özel hukuk kanunlarından yararlanılması ve elbette ki KKTC'nin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması yerinde olacaktır.

Kaynakça

Kitaplar

- Akıncı Ziya, *Milletlerarası Özel Hukuk Ders Kitabı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020.
- Beydola Aysun, *Kuzey Kıbrıs Hukuk Yargılamasında Kanun Yolu Olarak İstinaf*, Onikilevha, İstanbul 2020.
- Briggs Adrian, *The Conflict of Laws*, Oxford University Press, New York 2002.
- Cheshire G. C., *Private International Law*, Fifth Edition, Clarendon Press, London 1957.
- Clarkson C. M. V., Hill Jonathan, *The Conflict of Laws*, 3rd Edition, Oxford University Press, New York 2006.
- Çelikel Aysel, Erdem Bahadır, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 15. Bası, Beta, İstanbul 2017.
- Dolunay Ayhan, *Türk Hukukunda ve Kıbrıs Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, Onikilevha, İstanbul 2015.
- Güngör Gülin, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku, Kanunlar İhtilafı Hukuku, Milletlerarası Usul Hukuku*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- Kaya Abdullah, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yargı Sistemi*, 1. Baskı, Yetkin Yayınları 2020.
- McClearn David, Beevers Kisch, Morris *The Conflict of Laws*, 6th Edition, Thomson Sweet&Maxwell, London 2005.
- Necatigil Zaim M., *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Yönetim Hukuku ve Anayasa Yargısı*, 1. Baskı, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları 1988.
- North P. M., Fawcett J. J., *Cheshire and North's Private International Law*, Thirteenth Edition, Oxford University Press, New York 2004.
- Nygh Peter, *Autonomy in International Contracts*, Clarendon Press Oxford, New York 1999.
- Özel Sibel, Erkan Mustafa, Pürselim Hatice Selin, Karaca Hüseyin Akif, *Milletlerarası Özel Hukuk*, Onikilevha, İstanbul 2022.
- Slapper Gary / Kelly David, *The English Legal System*, 7th Edition, Cavendish Publishing, London 2004.
- Şanlı Cemal, Esen Emre, Ataman Fıganmeşe İnci, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 9. Bası, Beta, İstanbul 2021.

Makaleler

- Alibaba Arzu, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tahkim", *UTT Dergisi*, İstanbul 2023, C. 12, S. 1, s. 3-64.
- Alibaba Arzu, "Türk Mahkeme Kararlarının KKTC'de Tanınması ve Tenfizi", *Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Milletlerarası Özel Hukuk Kongresi*, Eskişehir 18-20 Ekim 2023, Kongre Bildirileri ve Tartışmalar, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s. 805-824.
- Anbarlı Bozatay Şeniz, Turan Şeydanur, "Yabancı Unsurlu Özel Hukuk Uyuşmazlıklarına Uygulanacak Hukukun Tespiti: Kanunlar İhtilafı Kuralları", *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, Nevşehir 2021, Vol. 6, Issue I, s. 33-47.
- Avtonomov Alexei, "International and National in Contemporary Private Law", *Laws*, 2023, 12:4, s. 1-25.
- Bartholomew G. W., "Dicey and the Development of English Private International Law", *Tasmanian University Law Review*, July 1959, Vol. 1, s. 240-262.
- Çela Elvis, Fekolli Saimir, Kalemaj Endi, "Codification of European Private International Law!", *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, April 2024, Vol. 11, No. 1, S 1, s. 154-162.
- Davis F, "Common Law", *AÜHF Dergisi*, Ankara 1958, C. 15, S. 1, s. 67-78.
- Dayıoğlu Salih, "KKTC'de Yargısal Yapı", Kamil B. Raif (ed), *Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası*, Ofset 1999, s. 59-73.
- Fiorini Aude, "The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions", *Tul Eur & Civ LF*, 2008, Vol. 23, s. 89-110.
- Fiorini Aude, "The Codification of Private International Law: The Belgian Experience", *International and Comparative Law Quarterly*, April 2005, Vol. 54, s. 499-519.
- Galeş Narcisa, Florea Dumitrița, "Application of Foreign Law in Matters of Conflicts of Laws", *European Journal of Law and Public Administration*, 2025, Vol. 12, Issue 1, s. 61-68.
- Giray Faruk Kerem, "Milletlerarası Özel Hukuk Hakkaniyetinin 5718 Sayılı MÖHUK Kapsamında Değerlendirilmesi", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı: Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, İstanbul 2012, s. 555-577.
- Hage Jaap, "Sources of Law", Jaap Hage, Antonia Waltermann, Bram Akkermans (eds), *Introduction to Law*, 2nd Edition, Switzerland 2017, s. 1-20.
- Harahap Syaiful Khoiri, "The Role of Private International Law in Resolving Disputes in Global Commerce", *Global International Journal of Innovative Research*, 2024, 2(11), s. 2714-2724.
- Hartley Trevor C., "The European Union and the Systematic Dismantling of the Common Law of Conflict of Laws", *The International and Comparative Law Quarterly*, October 2005, Vol. 54, No. 4, s. 813-828.
- Mance Lord, "The Future of Private International Law", *Journal of Private International Law*, 2005, Vol. 1, No. 2, s. 185-195.
- Maury Jacques, Kanunlar İhtilafı Mesaili, *Journal of İstanbul University Law Faculty*, September 2011, Vol. 13, No. 3-4, s. 644-668.

- Necatigil Zaim, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Hukuk Sistemi", Kamil B. Raif (ed), *Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası*, Ofset 1999, s. 114-142.
- Neocleous Andreas, Koundourou Maria, Tsikkini Michaela, "Private International Law", David Campbell (ed), *Introduction to Cyprus Law*, York Hill Law Publishing, New York 2000, s. 871-902.
- North Peter M., "Problems of Codification in Common Law System", *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht/The Rabel Journal of Comparative and International Private Law*, 1982, 46. Jahrg., H. 3, s. 490-508.
- Parry Clive, Sur Fadıl H., "İngiliz Hukuk Sistemi", *AÜHF Dergisi*, Ankara 1944, s. 442-458.
- Reese Willis R. M., "Statutes in Choice of Law", *The American Journal of Comparative Law*, Spring 1987, Vol. 35, No. 2, s. 395-403.
- Rigaux François, "Codification of Private International Law: Pros and Cons", *La. L. Rev.*, 2000, Vol. 60, s. 1321-1330.
- Schoch Magdalene, "Conflict of Laws and Private International Law", *Proceedings of the American Society of International Law at Its Annual Meeting (1921-1969)*, April 27-29, 1939, Vol. 33, s. 81-94.
- Shúilleabháin Máire Ní, "The Codification of Private International Law in Europe - Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdictions", *Irish Judicial Studies Journal*, 2025, Vol. 9 (1), s. 30-55.
- Stewart David P., "New Directions in Private International Law", *Agenda Internacional*, 2009, Año XVI, N° 27, s. 255-268.
- Symeonides Symeon C., "Private International Law Codification in a Mixed Jurisdiction: The Louisiana Experience", *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht/ The Rabel Journal of Comparative and International Private Law*, 1993, 57 Jahrg., H. 3, s. 460-507.
- Tanriver Süha, "Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeni Etkisi", *MHB*, İstanbul 1997-1998, Yıl 17-18, s. 467-491.
- Trautman Donald T., "Reflections on Conflict-of-Laws Methodology", *Hastings L. J.*, 1981, Vol. 32, s. 1612-1627.
- Tur Olga, Kravchyk Marta, Nastasiak Iryna, Sirant Myroslava, Stetsyuk Nataliya, "Principles and Aims of International Private Law", *Social & Legal Studies*, 2023, Vol. 6, No. 4, s. 243-250.
- Turhan Turgut, "Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi", *AÜHF Dergisi*, Ankara 2008, C. 57, S. 2, s. 253-286.
- Ulunay Ergin A., "KKTC Hukuk Sisteminde Ortak Hukuk", *Journal of Cyprus Studies*, Gazimağusa 1999, C. 5, S. 1-2, s. 81-87.
- von Schwind Fritz, "Problems of Codification of Private International Law", *International and Comparative Law Quarterly*, April 1968, Vol. 17, s. 428-442.

Tezler

- Alibaba Arzu, *Milletlerarası Unsurlu Sözleşmelerde Hukuk Seçimi ve Sınırlandırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.

Yüksek Mahkeme Kararları

Yargıtay/Hukuk 8/87 (Lefkoşa Dava No. 1616/85) D. 12/87.

Yargıtay/Hukuk 93/02 (Girne Dava No: 55/99) D 8/07.

Birleştirilmiş Yargıtay/Hukuk 135-136/2011 (Girne Dava No: 2359/2006) D. 34/2014.

Yargıtay/Hukuk No: 6/2012, D. 40/2015.

Yargıtay/Hukuk No: 114/2017, D. 22/2020.

YİM 276/2018 D. 13/2022.

Yargıtay/Asli Yetki No: 14/2022 (Lefkoşa Tereke İstida No: 149/2013) D. 7/2024.

Diğer Kaynaklar

Esplugues Carlos (Rapporteur-General), Iglesias José Luis, Palao Guillermo, Espinosa Rosario, Azcarraga Carmen (Drafting Team), General Report on the Application of Foreign Law by Judicial and Non-Judicial Authorities in Europe (Project JLS/CJ/2007-1/03), 2011.